

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА І ХОРЕОГРАФІЇ
КАФЕДРА МУЗИКОЗНАВСТВА ТА МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ**

«Допущено до захисту»:
Завідувачка кафедри музикознавства та музичної освіти
ОЛЬГА ОЛЕКСЮК
Протокол засідання кафедри № _____ від « _____ » 2025 р.

**Пузатко Антон Євгенійович
МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У МУЗИЧНОМУ РОЗВИТКУ УЧНІВ
МИСТЕЦЬКИХ ШКІЛ**

Кваліфікаційна робота зі спеціальності
025 «МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО»
Освітньо-професійна програма 025.00.01 «МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО»

Науковий керівник:

Теряєва Лариса Анатоліївна, кандидат
педагогічних наук, доцент кафедри
музикознавства і музичної освіти

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МУЗИЧНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ ТА РОЛЬ МУЛЬТМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	5
1.1. Поняття та структура музичного розвитку учнів.....	5
1.2. Дослідження проблем музичного розвитку учнів мистецьких шкіл.....	10
1.3. Вплив мультимедійних технологій на музичний розвиток учнів з урахуванням їх вікових особливостей.....	14
Висновки до першого розділу.....	18
РОЗДІЛ ІІ. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ МУЛЬТМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА МУЗИЧНИЙ РОЗВИТОК УЧНІВ МИСТЕЦЬКИХ ШКІЛ.....	20
2.1. Організація педагогічного дослідження. Етапи проведення та методи експериментального дослідження. Принципи добору мультимедійних ресурсів музичного навчання. Створення мультимедійних продуктів.....	20
2.2. Використання мультимедійних засобів на заняттях з основного музичного інструменту, сольфеджіо, музичної літератури тощо.....	42
2.3. Проведення констатувального експерименту.....	48
2.4. Результати впровадження мультимедійних технологій у музичний розвиток учнів мистецьких шкіл. Перспективи розвитку.....	54
Висновки до другого розділу.....	64
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Актуальність проблеми дослідження. Мультимедійні технології є одними з невідомних інструментів для проведення уроку з будь-якого предмету. Ми використовуємо безліч методів і наочностей на уроках, починаючи від звичайного малюнку та завершуючи презентаціями. Музичне мистецтво та й споріднені предмети не виключення.

Музичний розвиток учнів у дитячих школах мистецтв є складним і багатограним процесом, що охоплює не лише технічне опанування інструменту, а й емоційне, психологічне та культурне становлення дитини. Кожен учень приходить до школи мистецтв зі своїми унікальними особливостями: хтось має яскраво виражені природні здібності, інший - лише зацікавлення, що потребує підтримки. Успіх музичного навчання залежить не тільки від старанності дитини, а й від здатності педагога побачити її потенціал, знайти індивідуальний підхід, створити мотивуюче середовище для розвитку.

Розвиток інноваційних технологій допомагає викладачам адаптуватися до нових змін в освіті та мати можливість застосовувати сучасні мультимедійні технології для підвищення музичного розвитку учнів.

Об'єкт дослідження – музичний розвиток учнів мистецьких шкіл.

Предмет дослідження – мультимедійні технології у музичному розвитку учнів мистецьких шкіл

Мета дослідження – розкриття специфіки застосування мультимедійних технологій у музичному розвитку учнів.

Завдання дослідження:

- проаналізувати сучасні мультимедійні технології;

- застосувати мультимедійні технології на заняттях з учнями мистецьких шкіл;

- дослідити і проаналізувати вплив мультимедійних технологій на музичний розвиток учнів;

Методи дослідження – для даного дослідження було застосовано наступні методи: аналізу, класифікації, систематизації, спостереження, порівняння, емпіричний метод.

Наукова новизна – аналітичне дослідження технологій та способів їх застосування на уроках.

Практичне значення полягає у застосуванні мультимедійних технологій на уроках мистецьких шкіл.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МУЗИЧНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ ТА РОЛЬ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Поняття та структура музичного розвитку учнів

Музичний розвиток учнів є складовою частиною загального естетичного виховання й формування особистості засобами мистецтва. Це складний, багатогранний і цілісний процес, що охоплює поступове формування в дитини музичних здібностей, емоційної чутливості, творчого мислення, виконавських умінь, а також ціннісного ставлення до музики. Його результатом є не лише володіння музичною грамотою чи вміння співати, а й здатність глибоко відчувати й розуміти музику як мистецтво, як мову емоцій і духовного змісту.

Процес музичного розвитку розпочинається з раннього дитинства і відбувається під впливом різних факторів: родинного середовища, культурного контексту, освітньої системи, а також індивідуальних психологічних особливостей дитини. Провідну роль у цьому процесі відіграє педагог - носій музичної культури, який не лише передає знання й навички, а й створює умови для активного переживання музики, творчого самовираження та формування емоційно-естетичного досвіду учнів.

Музичний розвиток учнів - це не просто навчання нотній грамоті чи вмінню співати. Це багатогранний, глибоко особистісний процес, що охоплює емоційне, інтелектуальне, творче і духовне становлення дитини через взаємодію з музичним мистецтвом. Його основою є розвиток музичних здібностей, серед яких особливе значення мають слух, ритмічне чуття, інтонаційна точність, музична пам'ять, уява, а також здатність до емоційного реагування на музику. Ці здібності не є виключно вродженими - вони формуються і вдосконалюються в процесі активної й систематичної музичної діяльності.

Етапи музичного розвитку відбуваються поступово й відповідають віковим особливостям учнів. У молодшому шкільному віці основна увага приділяється формуванню музичного слуху, елементарних вокальних і ритмічних навичок, здатності розпізнавати настрій музики. У середньому шкільному віці діти починають глибше розуміти структуру твору, виразні засоби музики, можуть емоційно осмислювати почуте. У старшому віці зростає інтерес до складніших творів, виникає бажання до самостійної творчості, формується індивідуальний музичний смак, критичне ставлення до музичних явищ.

Варто наголосити, що музичний розвиток відіграє велику роль у соціалізації учнів. Через колективні форми музикування (хоровий спів, ансамблева гра, музично-рухова діяльність) школярі вчаться співпрацювати, слухати одне одного, виражати власні почуття та водночас бути уважними до почуттів інших. Музика сприяє розвитку емпатії, вчить розуміти красу, виховує повагу до культури свого народу та культур інших націй.

Важливим аспектом музичного розвитку є *творчість*. Коли учні не лише відтворюють музику, але й створюють щось власне - імпровізують, складають мелодії, добирають ритмічний супровід чи інтерпретують знайомі твори - у них формується почуття авторства, зростає мотивація до навчання, активізується уява та мислення. Така діяльність допомагає дітям відчувати, що музика - це не тільки щось зовнішнє, що подається ззовні, а й внутрішнє, особистісно значуще.

Щоб музичний розвиток був ефективним, необхідно створити сприятливі *педагогічні умови*: забезпечити регулярність і системність навчання, пропонувати різноманітну діяльність (слухання, спів, рухи, гру на інструментах), враховувати індивідуальні особливості кожного учня. Не менш важливою є емоційна атмосфера на уроці - діти повинні відчувати себе вільними у самовираженні, не боятися помилок, а музикування має приносити їм радість.

Особливу роль у цьому процесі відіграє вчитель. Саме він є провідником у світ музики, зразком естетичної культури, організатором освітнього процесу та натхненником творчої діяльності. Від його професіоналізму, чуйності та ентузіазму значною мірою залежить, наскільки глибоко дитина сприйме музику й наскільки активно буде розвиватися в цьому напрямку.

У сучасних умовах музична освіта дедалі частіше поєднується з використанням новітніх технологій: мультимедійних презентацій, інтерактивних вправ, цифрових музичних інструментів, що робить навчання більш наочним, динамічним і захопливим. Також великого значення набувають міжпредметні зв'язки - інтеграція музики з літературою, образотворчим мистецтвом, театром, що сприяє формуванню цілісного художнього світогляду учнів.

Структура музичного розвитку учнів включає кілька взаємопов'язаних компонентів, кожен з яких має важливе значення для цілісного формування музичної особистості.

Першим компонентом є когнітивний, який передбачає засвоєння знань про музику: учні знайомляться з основними музичними поняттями (мелодія, ритм, лад, гармонія, динаміка, форма тощо), вивчають особливості різних музичних жанрів і стилів, дізнаються про творчість композиторів, засвоюють музичну термінологію та елементи нотної грамоти. Це формує базу для усвідомленого сприйняття й аналізу музичних творів.

Другий компонент - емоційно-естетичний, який формує здатність учнів до емоційного переживання й оцінювання музичних творів. Через слухання й виконання музики розвивається емоційна чутливість, вміння відчувати й розпізнавати настрій, характер, образи, закладені в музичних композиціях. Цей компонент сприяє формуванню естетичних смаків, внутрішньої потреби в дотику до мистецтва.

Наступним є мотиваційний компонент, який забезпечує стійкий інтерес до музичної діяльності. Він включає в себе позитивне ставлення до занять музикою, бажання пізнавати нове, самовиражатися через творчість, розвивати свої здібності. Високий рівень мотивації забезпечує активну участь учнів у навчальному процесі, їх ініціативність і внутрішню зацікавленість.

Четвертий компонент - діяльнісний (практичний) - охоплює всі форми музичної активності учнів: вокальну (спів), інструментальну (гру на музичних інструментах), музично-рухову (пластичне інтонування, танцювальні імпровізації), слухову (активне слухання музики), творчу (імпровізація, складання власних мелодій, елементарна композиція). Завдяки цьому компоненту учні здобувають практичні навички, які є основою музичної компетентності.

П'ятий, завершальний компонент - рефлексивний, який сприяє формуванню у дітей здатності до усвідомлення власного музичного досвіду. Учні вчаться аналізувати свою діяльність, оцінювати результати, порівнювати виконання, робити висновки. Вони поступово починають розуміти свої емоційні реакції, виявляють естетичні уподобання, формують музичний смак. Рефлексія сприяє розвитку критичного мислення та відповідального ставлення до творчості.

Музичний розвиток - це процес гармонійного формування музичних знань, почуттів, практичних умінь і внутрішньої мотивації, що забезпечує становлення музичної культури особистості. Його структура охоплює не лише теоретичну обізнаність і виконавські навички, а й глибоку емоційну залученість, самовираження та здатність до творчої інтерпретації музичних творів. Усе це створює передумови для цілісного розвитку учнів як музично й духовно збагачених особистостей.

В науковій літературі висвітлено різні проблеми взаємодії людини з комп'ютером на рівні теорії комп'ютеризації освіти (Б. Гершунський, О. Довгяло, М. Жалдак, Ю. Машбіц, Н. Морзе, О. Полат); «нових партнерських стосунків» (А. Берг, К. Зуєв, М. Сенченко, Ф. Рibaков, Е. Семенюк, Г. Смолян, А. Урсул); обґрунтування психологічних та педагогічних аспектів організації навчального процесу з використанням інформаційних технологій (Т. Гергей, М. Горський, В. Ляудіс, Н. Тализіна, С. Юдін); реалізації особливих функцій комп'ютера під час навчання з використанням програмних педагогічних засобів (О. Гончаров, Є. Маргуліс, І. Мархель, В. Монахов, Й. Ривкінд, Є. Рябчинська); розробки навчальних комп'ютерних систем з метою підвищення ефективності музичної освіти (З. Візель, В. Грищенко, М. Дергач, В. Карпович, І. Котляревський, В. Медушевський, І. Мельник, Д. Пильгуй, Л. Робустова, Л. Рубін, О. Сизова, В. Хоменко, М. Чембержі, В. Штепа).

У наукових дослідженнях у галузі музикознавства виокремлено три головні напрями використання інформаційних технологій: статистичний аналіз музичних текстів, спрямований на обґрунтування закономірностей внутрішньої організації музичного твору (О. Гейн, В. Девуцький, В. Детловс, Ю. Лесневський, В. Марутаєв, І. Пяковський, Ю. Рагс, Г. Русин, К. Фадєєва, В. Цеханський, К. Шушпанов); синтезування звукових і музичних структур у композиторській практиці (В. Бовко, В. Василенко, Є. Денисов, Д. Дубровський, Р. Зарипов, Р. Петелін, Ю. Петелін, К. Разлогов, І. Стецюк); розробка навчальних комп'ютерних систем з метою підвищення ефективності музичної освіти (Н. Белявіна, З. Візель, В. Грищенко, М. Дергач, М. Дьяченко, В. Карпович, І. Котляревський, В. Медушевський, І. Мельник, Д. Пильгуй, Л. Робустова, Л. Рубін, О. Сизова, І. Сокол, В. Хоменко, М. Чембержі, В. Штепа).

1.2. Дослідження проблем музичного розвитку учнів мистецьких шкіл

Музичний розвиток дітей у системі мистецьких шкіл є одним із найважливіших напрямів у галузі мистецької освіти. Цю проблему досліджували такі науковці, як К. Орф, З. Кодай, Е. Жак-Далькроз, Г. Ріман, які обґрунтували значення раннього музичного виховання, активних форм навчання та розвитку музичності через рух, ритм і слухове сприйняття. В українській науці вагомий внесок зробили О. Ростовський, Г. Падалка, Л. Масол, які досліджували особистісно орієнтоване та інтегроване мистецьке навчання. Завданням мистецьких шкіл є не лише навчання дітей гри на музичних інструментах, співу чи теоретичних основ музики, а насамперед - сприяння формуванню музично обдарованої, емоційно чутливої та творчо активної особистості. Проте на шляху до досягнення цих цілей педагоги зустрічаються з низкою проблем, які суттєво впливають на якість музичного розвитку учнів.

Однією з основних проблем є значна індивідуальна різнорівнева підготовка учнів. Неодноразово на цьому наголошували українські педагоги та психологи О. Щолокова, О. Бояренко, а також європейські дослідники музичної освіти, такі як Х. Гарднер (теорія множинного інтелекту), які підкреслювали потребу в індивідуалізації навчального процесу. У навчальні групи часто потрапляють діти з дуже різним рівнем природних музичних здібностей, досвіду, темпом засвоєння матеріалу. Типові програми іноді не враховують цих індивідуальних відмінностей, що зумовлює або штучне уповільнення розвитку обдарованих учнів, або навпаки - перевантаження менш підготовлених. У результаті втрачається мотивація, знижується інтерес до занять, а сам процес навчання стає не ефективним.

Ще однією характерною проблемою є перевантаженість учнів. Навчальний план мистецьких шкіл передбачає інтенсивну програму: інструментальні заняття, сольфеджіо, музичну літературу, хор, ансамблі тощо. У поєднанні з

навчанням у загальноосвітній школі це часто призводить до емоційного та фізичного виснаження дитини, що негативно позначається на її сприйнятті мистецтва, інтерес до якого має зростати, а не згасати.

Формалізм у мистецьких школах та перевага техніки над творчістю критикувалися такими педагогами, як К. Орф, З. Кодай, Е. Жак-Далькроз, які наголошували на важливості художнього переживання, емоційної виразності та творчості в музичній діяльності. Значна увага приділяється технічній досконалості виконання, проходженню програмних вимог, участі в заліках і конкурсах. Натомість недостатньо уваги відводиться художньо-образному мисленню, емоційно-естетичному сприйняттю музики, розвитку фантазії й самовираження учня. У таких умовах музика може перетворитися для дитини не на джерело натхнення, а на ще один предмет, що потребує оцінювання та контролю.

Серйозним викликом також є відсутність внутрішньої мотивації до занять у частини учнів. Досить часто школу мистецтв обирають не діти, а їхні батьки. І якщо в дитини немає щирого інтересу до музики, то вона навчається механічно, без глибокого залучення. Такий підхід не дає бажаних результатів, а іноді навіть викликає стійке небажання займатися музикою в майбутньому.

Крім того, варто згадати й про методичні труднощі. У багатьох закладах досі використовуються застарілі програми та методики, які не відповідають сучасним потребам учнів. В умовах цифрової культури, швидкого розвитку технологій та зміни дитячого світогляду стає очевидною потреба у впровадженні інновацій - інтерактивних платформ, мультимедійного контенту, кросдисциплінарних проєктів.

Попри ці труднощі, існують ефективні шляхи подолання вказаних проблем. Насамперед важливо забезпечити індивідуалізацію освітнього процесу - тобто адаптувати навчання до рівня, інтересів і психофізіологічних можливостей

кожної дитини. Велике значення має також розвиток творчої складової музичного навчання: учні повинні мати змогу імпровізувати, створювати власні міні-композиції, брати участь у музичних експериментах. Це формує відчуття авторства, розвиває уяву й дає можливість глибше пережити музику.

Окремої уваги заслуговує мотиваційний аспект. Проблема недостатньої мотивації учнів досліджувалася психологами й педагогами, такими як Ж. Піаже, К. Роджерс, а також українськими вченими Т. Тарасенко, О. Комаровською, які визначали роль внутрішньої мотивації у музичному розвитку. Участь у концертах, тематичних заходах, творчих конкурсах, командних проєктах може істотно підвищити зацікавленість учня у навчанні. Важливо також створювати позитивне освітнє середовище, де музика асоціюється з радістю, натхненням і свободою самовираження, а не з оцінками та вимогами.

Позитивний вплив може дати також інтеграція мистецтв - коли музика вивчається у зв'язку з літературою, живописом, театром. Такий підхід дозволяє учневі побачити мистецтво як цілісне явище, формує естетичну чутливість та здатність до культурного аналізу.

Вирішення проблем музичного розвитку в дитячих школах мистецтв потребує комплексного підходу - як з боку педагогів, так і з боку адміністрації, батьків та самих учнів. Музична освіта має бути гнучкою, різноманітною, особистісно зорієнтованою, і тоді вона зможе повною мірою розкрити творчий потенціал дитини, сприяти її духовному збагаченню та гармонійному розвитку.

Однією з важливих умов ефективного навчання є врахування психологічних особливостей учнів. Молодші діти потребують більше ігрових форм, барвистих образів, рухової активності, адже їхня увага нестійка, а сприйняття музики - переважно емоційне. У підлітковому віці на перший план виходить самовираження - саме в цей період важливо надати учням більше

свободи в інтерпретації творів, дозволити обирати репертуар відповідно до особистих смаків.

На жаль, надмірна увага до техніки виконання часто витісняє з навчального процесу емоційно-естетичну складову. Якщо музика сприймається як набір нот і вправ, без розкриття її художнього змісту, то зникає найцінніше - здатність відчувати й передати настрій, характер, внутрішній образ твору. Саме тому особливе значення має розвиток емоційної сфери учнів через бесіди, слухання, асоціативні ігри, малювання під музику, уявне занурення в сюжет композиції.

Не менш важливим є культурологічний аспект навчання. Дитина має не лише опановувати техніку гри, а й формувати свою культурну ідентичність. Знайомство з українською народною музикою, традиційними інструментами, фольклором і класичною спадщиною формує глибший зв'язок із власною культурою, пробуджує відчуття причетності до національного мистецтва. Успішною практикою в цьому напрямку є впровадження фольклорних модулів, участь у тематичних заходах, знайомство з композиторами рідного краю.

Сучасні діти живуть у цифровому середовищі, і тому цифровізація музичної освіти - не примха, а необхідність. Інтерактивні програми для тренування слуху, цифрові ноти, віртуальні інструменти, онлайн-платформи для створення музики допомагають зробити заняття цікавішими, різноманітнішими, ближчими до дитини. Технології можуть стати сильним союзником педагога, якщо використовувати їх не як заміну традиційному навчанню, а як доповнення до нього.

Важливим чинником успішного розвитку є також сам педагог. Його професійна гнучкість, вміння адаптувати програму під конкретного учня, відкрите ставлення до нових підходів і постійна самоосвіта мають вирішальне значення. Вчитель, який вміє надихати, підтримувати та поважати індивідуальність кожної дитини, здатен пробудити справжню любов до музики.

Варто також наголосити на ролі батьків. Дуже часто саме вони стають рушійною силою на початку музичного шляху дитини. Проте не менш важливо, аби ця участь не обмежувалась лише контролем чи тиском. Позитивна атмосфера вдома, інтерес до занять, спільне слухання музики, участь у концертах - усе це сприяє формуванню стійкої мотивації до навчання.

У наш час зростає також значення інклюзивного підходу. Музика - універсальна мова, і вона може бути доступною для кожної дитини, незалежно від її індивідуальних можливостей. Адаптовані програми, творча робота в колективах, музикотерапевтичні елементи дозволяють залучати до мистецтва дітей з особливими освітніми потребами, допомагають їм розвивати комунікацію, впевненість у собі та відчуття радості.

Таким чином, музичний розвиток учнів мистецьких шкіл - це не лінійний процес вивчення нот і п'єс, а глибока і багатошарова праця над формуванням цілісної, чутливої, відкритої до краси особистості. Успіх цієї роботи залежить від цілого комплексу умов: психологічного комфорту, гнучкого підходу, творчості педагога, технічної сучасності, родинної підтримки та культурного наповнення навчання. Лише тоді музична освіта зможе повною мірою виконати свою гуманістичну місію - зростити в людині любов до прекрасного і здатність передавати її іншим.

1.3. Вплив мультимедійних технологій на музичний розвиток учнів з урахуванням їх вікових особливостей

Сучасна музична освіта неможлива без урахування впливу мультимедійних технологій. Їх застосування відкриває нові можливості в організації навчального процесу, дозволяє зробити його динамічнішим, цікавішим і адаптованим до

потреб учнів різного віку. Але щоб ці засоби були ефективними, важливо враховувати вікові особливості музичного розвитку дітей.

У молодшому шкільному віці (6–10 років) домінують образне мислення, емоційне сприйняття та ігрова мотивація. Саме в цей період мультимедійні технології відіграють потужну роль як стимул для залучення уваги та емоційного інтересу. Анімації, інтерактивні вправи, відеофрагменти з музичними казками або мультфільмами, віртуальні музичні інструменти (наприклад, онлайн-піаніно) допомагають дітям легше засвоювати музичну грамоту, розвивати слух, ритмічне відчуття та музичну пам'ять. Завдяки поєднанню зорового та слухового каналів сприйняття, діти краще запам'ятовують інформацію й швидше входять у музичне середовище.

У середньому шкільному віці (10–14 років) активізуються когнітивні процеси: логічне мислення, здатність до аналізу й рефлексії. Учні цього віку цікавляться причинами й закономірностями, вони здатні працювати з теоретичним матеріалом і комплексною інформацією. У цьому віці мультимедійні технології сприяють розвитку аналітичних навичок. Програми для слухового тренінгу, інтерактивні нотні редактори (наприклад, MuseScore), платформи для створення електронної музики, візуальні аналізатори музичних форм - усе це дозволяє учням глибше розуміти структуру музичних творів, експериментувати з формою і звучанням, розвивати творче мислення.

Особливо актуальними є мультимедійні засоби у підлітковому віці (14–17 років), коли музика стає важливим елементом самовираження. Тут на перше місце виходить творчість, самостійна робота, критичне ставлення до авторитетів, інтерес до сучасних жанрів. Важливо, щоб навчання не відставало від цього пошуку. Онлайн-студії звукозапису (BandLab, Soundtrap), цифрові секвенсори, ресурси для створення відеокліпів, робота з MIDI-файлами - усе це дозволяє підліткам реалізувати власні музичні ідеї, об'єднати класичні знання з

популярною культурою. Використання мультимедіа сприяє внутрішній мотивації та самостійності, дає змогу відчути себе не лише виконавцем, а й композитором, продюсером, дослідником.

Однак мультимедійні технології - не лише засіб візуалізації чи розвага. Вони створюють новий тип музичної діяльності, де учень стає активним учасником навчального процесу. І водночас саме вчитель повинен зберігати роль координатора, який допомагає дитині не загубитися у величезному потоці цифрових можливостей, а спрямовує її розвиток відповідно до вікових і психолого-педагогічних закономірностей.

Ефективне використання мультимедійних технологій у музичній освіті потребує педагогічної чуйності, вікового диференціювання й інтеграції традиційних методик із цифровими засобами. Коли цей баланс досягнуто, технології стають не загрозою, а потужним ресурсом, який збагачує музичний досвід учнів, стимулює розвиток їхніх здібностей, креативності й любові до мистецтва.

В умовах цифровізації освіти мультимедійні технології дедалі більше інтегруються у процес музичного виховання. Проте варто розуміти, що їх вплив є не лише технічним чи візуальним - він значно глибший і має конкретні психологічні та педагогічні наслідки, які варто аналізувати у контексті вікової специфіки розвитку учнів.

Перш за все, мультимедіа дозволяють трансформувати саму модель музичного навчання - із пасивної, орієнтованої на репродукцію, у більш динамічну, інтерактивну, дослідницько-активну. Важливо, що учні отримують змогу не просто слухати музику чи грати по нотах, а взаємодіяти з матеріалом: змінювати темп, ритм, інструментальне звучання, комбінувати музичні фрази, створювати власні композиції. Такий підхід особливо продуктивний у

підлітковому віці, коли учень прагне самостійності, а традиційна форма подачі матеріалу часто втрачає привабливість.

Крім того, цифрові інструменти надають широкі можливості для диференціації навчання, що особливо важливо у різновікових і неоднорідних за рівнем підготовки групах. Так, для молодших школярів можна використовувати яскраві інтерактивні ігри на розвиток слуху й ритму (наприклад, "Music Memory" або "Rhythm Cat"), тоді як для старших учнів - складніші програмні продукти, що дозволяють моделювати гармонії, komponувати мелодії, або навіть робити міксування зразків звуків у реальному часі.

Мультимедійні технології також ефективні в аспекті мотиваційної підтримки. Часто учні, особливо у віці 11–14 років, починають втрачати інтерес до класичної музичної освіти через відсутність емоційного резонансу або втоми від механічних вправ. Можливість реалізувати себе у цифровому музичному середовищі - створити трек, записати себе, змонтувати відео або працювати над аудіо-історією - може стати для дитини джерелом нової мотивації, відкриттям власного музичного голосу.

Водночас варто підкреслити й ризики неконтрольованого впливу мультимедійного контенту. Існує небезпека того, що поверхнєве споживання музики (наприклад, коротких кліпів у TikTok або автоматично згенерованих плейлистів) витіснить глибше слухання, осмислення форми, стилю, контексту. Тому завдання педагога - не просто залучити цифрові інструменти, а сформувати у учнів критичне ставлення до інформації, музичний смак, вміння аналізувати та інтерпретувати.

Не менш важливо, що мультимедійні технології можуть успішно використовуватися для інклюзивного навчання. Діти з порушеннями слуху, мовлення або рухових функцій отримують додаткові засоби комунікації через зорові та тактильні інтерфейси. Наприклад, деякі програми дозволяють "бачити"

музику у вигляді кольорових хвиль або вібрацій, а цифрові клавіатури можна адаптувати під індивідуальні потреби.

Застосування мультимедійних технологій у музичному розвитку учнів відкриває нові горизонти: воно дозволяє поєднати індивідуальний підхід із груповими формами роботи, традиційну культуру - з інноваційними засобами самовираження, класичну спадщину - з актуальними форматами. Найважливіше при цьому - не втратити головне: музика залишається засобом естетичного, емоційного і духовного розвитку, а технології - лише інструмент, який має служити людині, а не замінювати її відчуття.

Висновки до першого розділу

Музичний розвиток учнів - це складний, багатовимірний процес, що охоплює когнітивний, емоційний, мотиваційний, діяльнісний і рефлексивний компоненти. Він тісно пов'язаний із загальним естетичним і духовним становленням особистості, формуванням художнього мислення, емоційної чутливості та здатності до творчого самовираження.

На всіх етапах шкільного віку музичний розвиток проявляється по-різному: у молодшому віці домінує емоційно-ігрова форма, у середньому - аналітична та образна, а у старшому - творча й самостійна. Важливу роль відіграють не лише природні здібності, але й педагогічні умови, створені для розвитку: індивідуальний підхід, атмосфера підтримки, змістовне навчальне середовище, мотивація до мистецтва.

Особливе значення у сучасній системі музичної освіти набуває застосування мультимедійних технологій. Вони не тільки розширюють можливості навчання, а й дозволяють адаптувати його до вікових і психологічних потреб учнів. Інтерактивні вправи, візуалізація звуку, електронні

ресурси для самостійної роботи, онлайн-платформи для творчості - усе це сприяє розвитку слухових, моторних, ритмічних та аналітичних навичок, формуванню естетичних орієнтирів і музичного смаку.

Мультимедійні технології дозволяють створити нові формати взаємодії учня з музикою - не лише як слухача чи виконавця, а й як творця, дослідника, інтерпретатора. Вони посилюють мотивацію, відкривають шлях до інклюзивного навчання, сприяють міжпредметній інтеграції. Однак ефективність їх використання залежить від педагогічної грамотності вчителя, його здатності поєднувати традиційні методи з новітніми засобами без втрати змістовності й глибини музичного переживання.

Таким чином, у сучасних умовах музичний розвиток учнів можливий лише за умови комплексного підходу, який поєднує педагогічну чуйність, інноваційні технології та глибоку повагу до індивідуальності кожної дитини. Саме такий підхід забезпечує гармонійне формування музичної культури, критичного мислення, креативності та ціннісного ставлення до музичного мистецтва.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА МУЗИЧНИЙ РОЗВИТОК УЧНІВ МИСТЕЦЬКИХ ШКІЛ

2.1. Організація педагогічного дослідження. Етапи проведення та методи експериментального дослідження. Принципи добору мультимедійних ресурсів музичного навчання

У сучасних умовах розвитку освіти відбувається радикальна трансформація навчальних підходів та методів, особливо у мистецьких школах. Мультимедійні технології стають ключовим інструментом, що забезпечує якісно новий рівень музичної освіти, сприяють активізації творчого потенціалу та розвитку музичного мислення учнів. Організація такого впровадження потребує системного, продуманого підходу з урахуванням педагогічних, технічних та психологічних аспектів.

Для оцінки ефективності впровадження мультимедіа застосовують комплекс методів: педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний), анкетування й опитування учнів щодо їх мотивації та ставлення до мультимедійних засобів, безпосереднє спостереження за прогресом і виконанням творчих завдань, аналіз створених учнями мультимедійних продуктів, а також порівняння результатів з традиційними методами навчання.

1. Педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний) та його особливості. Педагогічний експеримент є комплексним, системним методом наукового дослідження у сфері музичної освіти, який дозволяє перевірити ефективність певних педагогічних умов, методів і технологій, серед яких є і мультимедійні ресурси. Він складається з кількох взаємопов'язаних фаз - констатувальної, формувальної та контрольної, кожна з яких має свої завдання та функції в загальному дослідницькому процесі [2, с.74-75]. Розглянемо їх детальніше.

а) *Констатувальний експеримент* має на меті зафіксувати поточний стан музичного розвитку учнів як контрольної, так і експериментальної групи, рівень сформованості їх музичних навичок, здібностей, мотивації, технічної підготовки, а також готовності до впровадження мультимедійних технологій. Для цього використовуються діагностичні інструменти - тести, анкети, спостереження, аналіз творчих робіт. Результатом є отримання вихідних даних для визначення базового рівня, на основі якого можна планувати подальші втручання. Констатувальний експеримент дає змогу об'єктивно оцінити реальну ситуацію та уникнути спотворень у подальшій інтерпретації результатів музичного розвитку учнів контрольної та експериментальної груп.

б) *Формувальний експеримент* має на меті практичне впровадження обраних мультимедійних методик, програм, технологій у навчальний процес експериментальної групи з метою активного музичного розвитку учнів та формування у них нових знань, умінь і навичок. Під час формувального експерименту розвиваються і вдосконалюються отримані музичні навички учнів, систематично і послідовно здійснюється робота з учнями за розробленими методиками з використанням мультимедійного контенту, інтерактивних засобів, проведенням різноманітних форм заходів, тематичних уроків та творчих проєктів. Відбувається моніторинг прогресу, виявлення позитивних та проблемних моментів, здійснюється пошук шляхів для вирішення труднощів. Цей етап у навчанні з використанням інноваційних мультимедійних технологій є ключовим і важливим для музичного розвитку учнів експериментальної групи, формування і вдосконалення їх музичних здібностей, розвитку творчого мислення та мотивації.

в) *Контрольний експеримент* має на меті оцінити результати впровадження мультимедійних технологій у навчальний процес учнів експериментальної групи, порівняти до- і післяекспериментальні показники та

рівні музичного розвитку учнів контрольної та експериментальної груп, визначити рівень досягнення мети дослідження. При цьому використовуються наступні методи: анкетування, повторне тестування, аналіз творчих робіт і інші форми контролю якості навчання (додати, які саме методи та форми). Визначаються кількісні та якісні зміни, що свідчать про ефективність або недостатність застосованих педагогічних підходів. Контрольний експеримент дозволяє зробити висновки про ефективність і результативність використаних методик та забезпечує наукову обґрунтованість подальших рекомендацій щодо впровадження мультимедійних технологій у навчальний процес мистецьких шкіл.

До особливостей педагогічного експерименту у музичній освіті слід віднести:

- комплексність (експеримент поєднує педагогічні, психологічні, технічні та творчі аспекти);
- суб'єктну взаємодію (важливу роль відіграє співпраця між учнями і педагогами, де обидві сторони активно взаємодіють в експериментальному процесі);
- аналіз ефективності методик (систематичне дослідження дозволяє вчасно ідентифікувати найуспішніші підходи);
- обґрунтування педагогічних умов (встановлення конкретних умов, що сприяють ефективному застосуванню мультимедійних технологій);
- розробка рекомендацій (на основі результатів дослідження формуються науково-обґрунтовані пропозиції для практичного впровадження).

Таким чином, педагогічний експеримент є основним методологічним інструментом для дослідження впливу мультимедійних ресурсів на музичний розвиток учнів мистецьких шкіл. Він допомагає не лише реально зафіксувати

початкові результати навчання учнів та педагогічні умови проведення даного експерименту, а й впровадити та оцінити ефективність нових методів, мультимедійних технологій, адаптувати педагогічний процес і підвищити якість музичної освіти.

2. Етапи проведення експериментального дослідження. Розглянемо детально, які етапи має включати проведення відповідного дослідження:

1. *Підготовчий етап* відіграє ключову роль у формуванні фундаменту всього організаційно-дослідницького процесу. Він передбачає підготовку як технічних, так і методичних аспектів для ефективного залучення мультимедійних технологій у навчальний процес. Розглянемо його основні складові детальніше:

а) розробка плану дослідження.

Формулюються мета і завдання дослідження, розробляється детальний план проведення експерименту. Визначаються дедлайни, форми і методи збору даних (наприклад, анкетування, спостереження, тестування). Організовується координація між учасниками - педагогами, адміністрацією, технічними фахівцями та учнями.

б) формування дослідницьких груп.

Спершу добираються (визначаються) учні мистецьких шкіл, які братимуть участь у дослідженні. Важливо створити різнорівневу групу, щоб врахувати різноманітні рівні підготовки та сприйняття мультимедійних технологій. Основними критеріями можуть бути вік, рівень музичної підготовки, мотивація та готовність працювати з цифровими засобами навчання. Визначення цих критеріїв забезпечує релевантність і валідність дослідження. Для проведення педагогічного експерименту зазвичай формують дві групи - контрольну (навчання без використання мультимедіа) і експериментальну (з активним

використанням мультимедійних технологій). Це дозволяє відслідковувати вплив нових інструментів на музичний розвиток.

в) визначення критеріїв готовності учнів до залучення мультимедійних технологій.

г) діагностичне анкетування (визначення готовності та мотивації учнів до використання мультимедіа, гностичне анкетування) є важливим дослідницьким інструментом, який дозволяє оцінити рівень готовності учнів мистецьких шкіл до інтеграції мультимедійних технологій у навчальний процес, а також визначити мотиваційні чинники, що впливають на їх активність і зацікавленість. Метою та завданням анкети є визначення ступіня обізнаності учнів про мультимедійні ресурси та їхнє використання в музичному навчанні, оцінка існуючих навичок роботи з комп'ютерною та мультимедійною технікою; з'ясування мотивації учнів до використання цифрових технологій у навчанні (інтерес, потреба, очікування); виявлення бар'єрів, які можуть стримувати ефективне впровадження мультимедіа (технічні, психологічні, організаційні); отримання інформації для адаптації навчальних програм і методик до індивідуальних особливостей учнів.

Анкетування зазвичай включає такі блоки питань:

а) Загальні відомості (вік, рівень музичної підготовки; попередній досвід використання комп'ютерів та мультимедійних пристроїв);

б) технічна готовність (наявність доступу до комп'ютера, планшета або смартфона; частота використання мультимедійних пристроїв у повсякденному житті (навчання, розваги); рівень володіння основними комп'ютерними навичками);

в) мотивація та ставлення до мультимедіа (чи подобається учням використання мультимедійних засобів у навчанні; оцінка власної мотивації до

використання мультимедіа у музичному навчанні (висока, середня, низька), очікування від мультимедійних уроків: чи допомагають вони краще засвоювати матеріал, роблять навчання цікавішим; готовність експериментувати з новими технологіями.

г) перешкоди та проблеми (спостереження наявності технічних проблем (відсутність обладнання, погане інтернет-з'єднання); психологічні бар'єри (страх перед новими технологіями, невпевненість у власних силах); організаційні труднощі (недостатня підтримка викладачів, час для освоєння технологій).

д) самооцінка та саморозвиток (оцінка власної готовності до самостійної роботи з мультимедійними навчальними ресурсами; наявність бажання розвивати навички цифрової грамотності; сприйняття значення мультимедійної компетентності для власного музичного розвитку)

Анкети можуть бути у паперовій або електронній формі. Для достовірності результатів важливо забезпечити анонімність, що допомагає уникнути соціально очікуваних відповідей. Пояснюється мета анкетування, щоб учні розуміли важливість чесних відповідей. Можливе проведення у вигляді опитування під керівництвом педагога для роз'яснення складних питань. Результати аналізуються кількісно (статистичний підрахунок відповідей) та якісно (аналіз мотивів, проблем).

На основі зібраних даних формується характеристика готовності групи та окремих учнів до мультимедійного навчання. Визначаються орієнтири для добору відповідних мультимедійних ресурсів і форм організації навчального процесу. Виявлення мотиваційних резервів і потенційних бар'єрів дозволяє розробити підтримуючі стратегії (тренінги для учнів, консультації, технічна допомога). Дані анкетування є основою для планування подальших етапів педагогічного експерименту або навчально-виховної роботи. У ході аналізу

враховують такі критерії: ступінь сформованості потреби у використанні мультимедійних засобів; рівень знань і обізнаності про мультимедіа у музичній діяльності; навички роботи з мультимедійними технологіями; здатність до самоаналізу і саморозвитку з використанням мультимедійних інструментів; мотивація та зацікавленість у активному застосуванні цифрових ресурсів. Відповідно до рівня за результатами може виділятися кілька груп (наприклад, високий, достатній, середній, початковий рівень готовності).

Таким чином, діагностичне анкетування - це системний, структурований метод збору інформації про готовність та мотивацію учнів мистецьких шкіл до використання мультимедіа в музичній освіті. Воно є необхідним етапом дослідницького процесу, що забезпечує науково обґрунтований підхід до організації навчання з мультимедійними ресурсами. У результаті формується чітке розуміння потреб і можливостей учнів, що сприяє підвищенню ефективності впровадження інновацій у музичному навчанні.

Вивчають рівень навичок учнів з використання комп'ютером, планшетом чи іншим цифровим обладнанням. Аналізується мотивація до використання нових технологій, рівень інтересу, ставлення до інновацій. Застосовують опитування або анкетування для отримання достовірної інформації. Визначається рівень музичних знань і навичок для адаптації мультимедійних ресурсів під потреби конкретних учнів. Визначення критеріїв готовності учнів до залучення мультимедійних технологій допомагає з'ясувати, чи потрібні додаткові тренінги для учнів.

ж) ознайомлення з мультимедійними ресурсами та методиками їх використання.

Вивчаються і тестуються різноманітні мультимедійні продукти - аудіо- й відеоконтент, інтерактивні платформи, навчальні програми, електронні музичні бібліотеки. Ресурси добираються з урахуванням їх інформативності,

педагогічної цінності, адаптивності, технічної сумісності та зручності до використання. Викладачі проходять підвищення кваліфікації з користування мультимедіа, що сприяє подальшій ефективній інтеграції у навчальний процес.

з) технічне забезпечення навчального процесу.

Забезпечення класів сучасними комп'ютерами, мультимедійними проекторами, аудіосистемами, інтерактивними дошками або планшетами. Встановлення і налаштування мультимедійного програмного забезпечення для безперебійної роботи. Передбачення можливості швидкого реагування на технічні проблеми в процесі навчання. Створення комфортного та безпечного освітнього середовища та забезпечення ергономічності робочих місць, налаштування оптимальних умов звуку та освітлення.

Таким чином, підготовчий етап - це комплекс цілеспрямованих дій, спрямованих на створення основи для успішного впровадження мультимедійних технологій у музичну освіту. Від його якості залежить подальша ефективність дослідницького процесу й результативність навчання.

3. Інформаційно-пізнавальний етап дослідження. Даний етап є ключовим у процесі впровадження мультимедійних технологій у музичне навчання, оскільки саме на цьому етапі відбувається безпосереднє застосування цифрових ресурсів у навчальному процесі. Його мета - забезпечити максимально ефективне засвоєння музичних знань і розвиток творчих навичок учнів через інтерактивне, наочне і технологічно підсилене подання матеріалу. Розглянемо його основні складові детальніше:

а) проведення тематичних уроків із використанням мультимедійних програм.

Мультимедійні програми створюють живий, активний формат уроку, дозволяють учням не лише слухати і бачити матеріал, а й безпосередньо

взаємодіяти з ним. Це можуть бути інтерактивні тренажери для розвитку музичного слуху, онлайн-симулятори музичних інструментів, програми для розпізнавання нот і ритмів. Наприклад, демонстрація історичних контекстів творів проходить із застосуванням відеоархівів та анімацій, що полегшує розуміння культурних особливостей. Програми можуть адаптуватися під індивідуальні потреби учня, пропонуючи різні рівні складності завдань, що сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу.

б) використання мультимедійних презентацій на уроках.

Візуальне підсилення навчального матеріалу шляхом застосування презентацій, які забезпечують структурований показ теоретичних відомостей - від нотної грамоти до аналізу музичних форм, супроводжуються ілюстраціями, схемами, аудіозаписами. Динамічне подання інформації, що дозволяє вчителям варіювати способи подачі: послідовне розкриття тем, використання мультимедійних ефектів для утримання уваги, інтеграція інтерактивних запитань і тестів. Використання інструментів для розвитку критичного мислення, оскільки через обговорення та аналіз матеріалів презентацій учні навчаються ставити запитання, порівнювати стилі, відчувати емоційний контекст музики.

в) застосування електронних підручників і навчальних посібників.

Електронні підручники містять мультимедійні матеріали - текст, аудіо- й відеодоріжки, інтерактивні вправи, що дозволяє учням працювати з матеріалом поза межами уроків та самостійно закріплювати знання. Для різних категорій учнів (з порушеннями слуху, відмінним темпом засвоєння) електронні підручники пропонують різноманітні формати подачі, що адаптується під конкретного користувача. На відміну від друкованих матеріалів, електронні посібники можуть оперативно модернізуватися, інтегрувати нову інформацію і сучасні приклади.

г) створення електронних репозиторіїв творчих завдань.

Організація колекцій творчих проєктів і завдань, оскільки електронний репозиторій - це централізоване сховище, де зібрані творчі роботи учнів, навчальні матеріали, музичні партії, вправи та інші мультимедійні продукти.

д) формування електронних музичних репертуарів.

Репертуар представлений як мультимедійний каталог музичних творів різних стилів, періодів, жанрів, до якого учні мають вільний доступ для прослуховування і аналізу. Кожен твір супроводжується нотними партитурами, історичними довідками, інформацією про композитора, стилістичні особливості твору. Учні можуть формувати власні плейлисти, готувати добірки для проєктів або виступів. Репертуар відображає програмні вимоги і адаптується залежно від навчального рівня та інтересів класу чи групи.

Перевагами інформаційно-пізнавального етапу є, зокрема: активізація мотивації учнів (використання мультимедійних засобів робить навчання цікавим і зрозумілим, що стимулює інтерес до музики); розвиток медіаграмотності (учні навчаються працювати з різними цифровими ресурсами, що є важливою компетенцією сучасності); підвищення якості засвоєння матеріалу (завдяки поєднанню аудіо-, відео- та текстової інформації відбувається більш глибоке розуміння музичних явищ); забезпечення індивідуального підходу (мультимедійні ресурси дозволяють врахувати особливості сприйняття й темп навчання кожного учня).

4. Аналіз та рефлексія у процесі впровадження мультимедійних технологій у музичне навчання. Розглянемо детальніше його складові:

а) оцінювання результатів навчання.

На цьому етапі відбувається систематичне оцінювання ефективності використання мультимедійних технологій у музичному навчанні. Оцінювання

має бути комплексним і багатограним, щоб реалістично відобразити рівень музичного розвитку учнів. Проводяться тести, контрольні вправи та практичні завдання, що дозволяють кількісно виміряти прогрес у різних аспектах музичної підготовки (слухання, інтонація, ритм, виконавські навички). Аналізується якість виконання музичних творів, творчих робіт, участь у проєктах, активність у дискусіях на уроках з мультимедійним компонентом. Здійснюється порівняння результатів між експериментальною (з мультимедіа) та контрольною групами, що дозволяє виявити результати впливу мультимедійних технологій на музичний розвиток учнів. Проводиться опитування учнів і педагогів, береться інтерв'ю або результати самооцінювання, щоб визначити суб'єктивне сприйняття та мотиваційні аспекти. Дані оцінювання фіксуються у системі моніторингу, яка покликана стежити за динамікою розвитку та своєчасно коригувати освітній процес.

б) складання індивідуальних траєкторій музичного розвитку.

Мультимедійні технології дозволяють персоналізувати навчання, що реалізується через створення індивідуальних траєкторій розвитку. На основі результатів оцінювання формується профіль музичних компетенцій, особливостей сприйняття мультимедійних матеріалів і стилю навчання кожного учня. Добір мультимедійних ресурсів і завдань, адаптованих під рівень кожного учня, сприяє оптимальній мотивації та максимальному залученню.

в) формування у учнів навичок самоаналізу

Одним із важливих компонентів музичної освіти є здатність учнів аналізувати власну діяльність і робити висновки для подальшого музичного розвитку. Впроваджуються рефлексивні практики шляхом надання учням завдання вести щоденники спостережень або аудіовізуальні записи власних виступів із подальшим аналізом. Використовуються мультимедійні інструменти для самооцінки: спеціалізовані програми дозволяють порівнювати власне

виконання зі зразками, бачити свої помилки, ретельно відпрацьовувати складні технічні фрагменти.

г) розвиток критичного мислення щодо добору мультимедійних матеріалів.

Оцінка ефективності і результативності мультимедійних ресурсів не лише допомагає у виборі оптимальних інструментів, а й виконує виховну функцію, навчаючи учнів і педагогів. Учні вчаться аналізувати мультимедійні продукти за показниками інформативності, наочності, рівня мотивації, адаптованості і доступності. Здійснюється оцінка якості джерел і походження матеріалів (офіційні платформи, авторські розробки, відкриті ресурси). Аналізуються альтернативні варіанти мультимедійних програм або контенту, здійснюється обговорення їх переваг і недоліків у контексті конкретних завдань. Учні та педагоги можуть формувати власні рекомендації щодо використання мультимедійних засобів із урахуванням специфіки навчального процесу і індивідуальних потреб. Такий підхід сприяє підвищенню рівня медіаграмотності, що є важливим елементом сучасної музичної освіти.

Таким чином, етап аналізу та рефлексії в контексті впровадження мультимедійних технологій у музичне навчання учнів мистецьких шкіл є надзвичайно важливим для забезпечення зворотного зв'язку, адаптації освітнього процесу і розвитку ключових компетенцій учнів. Оцінювання результатів, складання індивідуальних траєкторій розвитку, а також систематична робота над формуванням навичок самоаналізу і критичного мислення щодо добору мультимедійних матеріалів створюють основу для ефективного, мотивуючого і усвідомленого процесу музичної освіти у цифрову добу.

5. Принципи добору мультимедійних ресурсів. Добір мультимедійних ресурсів здійснюється на основі низки важливих принципів. По-перше, ресурси мають бути інформативними та наочними, глибоко розкривати музичний

матеріал за допомогою відео- та аудіоматеріалів з виконаннями творів різних стилів і епох, інтерактивної візуалізації музичних структур (нотові записи, ритми, динаміка), демонстрації музичних інструментів і технік. По-друге, педагогічна цінність ресурсу полягає у відповідності навчальним цілям - їхнє застосування має сприяти розвитку слуху, музичного мислення і творчих здібностей учнів, поглибленню теоретичних знань у доступній формі, а також формуванню культурної та естетичної компетентності. По-третє, ресурси повинні бути адаптивними й індивідуалізованими, тобто дозволяти підлаштовувати навчання під рівень і інтереси конкретного учня, бути придатними як для початківців, так і для учнів з різним рівнем музичної підготовки, враховувати темп та стиль навчання кожного користувача. Технічна доступність і простота використання є ключовими: ресурси мають працювати наявно у школі обладнанні та бути доступними для використання на домашніх пристроях. Мотиваційний фактор, який включає створення емоційного залучення через цікаві, яскраві інтерактивні матеріали, застосування гейміфікації, стимулювання внутрішньої мотивації до самовдосконалення в музиці. Ресурси повинні бути інноваційними, що спонукає педагогів і учнів не тільки споживати інформацію, а й створювати власні мультимедійні продукти - відео, презентації, музичні композиції, застосовувати сучасні технічні засоби для творчості.

6. Методи спостереження та самоаналізу. Спостереження - це метод безпосереднього цілеспрямованого вивчення поведінки, діяльності, емоційно-психологічних реакцій учнів у процесі музичного навчання. У поєднанні із використанням мультимедійних технологій цей метод дозволяє фіксувати зміни у рівні музичних умінь, мотивації, креативності та особистісного розвитку учнів.

(мету спостереження перенесла знизу, що було цілісно висвітлено спостереження) Метою спостереження є: відстеження етапів формування

музичних умінь: слухання, інтонування, ритміка, виконавська діяльність; оцінка ступеня засвоєння мультимедійних ресурсів і способів їх використання; виявлення змін у мотивації, активності й інтересах учнів; фіксація творчих проявів і здатності до самовираження через мультимедійні інструменти.

Виділяють наступні форми і способи спостереження:

1) неформальне (неперервне) спостереження, яке здійснюється постійно, у природних умовах навчання (педагог звертає увагу на поведінку і реакції учнів під час звичайних уроків із мультимедійним елементом).

2) планове спостереження, яке здійснюється за заздалегідь розробленими критеріями і параметрами, наприклад, перевірка рівня самостійності у роботі з електронними ресурсами, точність виконання музичних вправ.

3) відеозапис уроків і творчих виступів, що дозволяє детально проаналізувати поведінку учнів, помилки, техніку гри, динаміку розвитку.

Для систематизації отриманих даних використовуються такі параметри, зокрема: технічну майстерність (рівень оволодіння музичним інструментом, точність і виразність виконання); музичне мислення (розуміння музичних понять, сприйняття ритміки і гармонії); творчу активність (здатність створювати власні музичні твори або інтерпретації з мультимедійним супроводом); вміння працювати з мультимедійними ресурсами (навички використання програм для самостійного навчання і творчості); мотивацію та емоційну залученість (інтерес до навчання, бажання вдосконалюватися).

Самоаналіз - це рефлексивна діяльність учня, що включає оцінювання власних досягнень, труднощів, помилок і прогресу. Вміння об'єктивно оцінювати свою діяльність сприяє усвідомленому навчанню, коригуванню стратегії розвитку та формуванню відповідальності за власний навчальний процес.

Самоаналіз сприяє усвідомленню власного стану, прогресу, наявних труднощів і визначенню подальших цілей. Це процес, що формує у учня відповідальність, критичне мислення і рефлексивні навички.

Формами самоаналізу є: ведення щоденника або журналу музичного розвитку (учні фіксують свої враження від уроків, оцінюють успіхи, записують проблемні моменти); запис відео- або аудіовиконань із подальшою оцінкою (порівняння власних виступів із попередніми записами або зразками); робота з мультимедійними платформами, що пропонують зворотний зв'язок (аналіз показників точності виконання, ритмічності, інтонації); рефлексивні бесіди з викладачем (обговорення результатів, постановка нових завдань, але також і розбір ефективності вибору мультимедійних матеріалів).

Обидва методи тісно пов'язані і взаємодоповнюють один одного, створюючи цілісну систему відстеження динаміки навчання. Застосування спостереження й самоаналізу у поєднанні дозволяє регулярно фіксувати й оцінювати зміни в різних аспектах музичного розвитку, зокрема: аналізувати відмінності між початковим рівнем і поточними досягненнями; вчасно виявляти прогрес або сповільнення у розвитку; коригувати навчальний процес у відповідь на отримані дані; створювати індивідуальні плани розвитку, які враховують особливості навчання і застосування мультимедіа.

Варто відмітити позитивний вплив мультимедійної складової на спостереження і самоаналіз. Так, відео- та аудіозаписи дозволяють зберігати факт навчання і повертатися до нього для глибшого аналізу; завдяки мультимедійним платформам учні активніше залучені у процес рефлексії. Використання цифрових інструментів сприяє розвитку самовираження і мотивації, формуванню навичок цифрової грамотності та медіарефлексії, що є важливими компетенціями XXI століття. Таким чином, метод спостереження в поєднанні із самоаналізом є надзвичайно ефективним інструментом відстеження

динаміки музичного розвитку учнів мистецьких шкіл, особливо в умовах активного застосування мультимедійних технологій. Він дозволяє не лише об'єктивно оцінити результати навчання, а й сформувати у учнів уміння критично мислити, усвідомлювати власні досягнення і труднощі, самостійно керувати процесом музичного розвитку. Це створює міцний фундамент для глибокого і мотивованого навчання, розвитку творчості та формування компетентного сучасного музиканта.

7. Створення мультимедійних продуктів у музичному навчанні, що є одним із ключових напрямів інтеграції цифрових технологій у музичну освіту. Завдяки цьому процесу розвиваються творчі здібності учнів, формується критичне мислення, підвищується мотивація до навчання, а також забезпечується більш глибоке і багатогранне засвоєння музичного матеріалу.

Нижче розглянуто *основні види мультимедійних продуктів*, а також етапи їх створення та переваги для музичного розвитку.

1) відео продукти: відеоуроки і майстер-класи (демонстрація технік гри, розбори музичних творів, історія композицій у візуальному та аудіо форматі); відеозаписи виконань учнів (зйомка сольних виступів, ансамблів або творчих проєктів, що дає можливість аналізу і саморефлексії); мультимедійні музичні презентації (інтеграція відео з нотами, графікою та аудіо доріжками); відеоанотації чи коментарі (роз'яснення музичних особливостей твору або творчого процесу).

Створення відео продуктів передусь вибір теми, постановка навчальних цілей і визначення формату відео; зйомка (використання цифрових камер, смартфонів або вебкамер у навчальному або концертному середовищі); монтаж (опрацювання відзнятого матеріалу у спеціалізованих програмах (наприклад, Adobe Premiere, iMovie, DaVinci Resolve), додавання титрів, ефектів, субтитрів); інтеграція аудіо (накладення музичних файлів, запис голосу чи коментарів);

публікація і розповсюдження (розміщення на шкільних ресурсах, віртуальних класах або спеціалізованих платформах);

2) презентації - інтерактивні слайд-шоу, які поєднують текст, зображення, аудіо- та відеоматеріали для викладу навчального матеріалу.

Особливості створення презентацій у музичному навчанні є: структурованість (чітке логічне подання теми - історія музики, теорія, аналіз творів); інтерактивні елементи (використання гіперпосилань, відео- і аудіовставок (демонстрації звучання інструментів, фрагменти творів); графічні засоби (ноти, діаграми, картинки музичних інструментів, схеми музичних форм); акцент на мотивацію і залучення (анімації, кольорові виділення, вправи, тести та інтерактивні завдання).

3) електронні словники - це інтерактивні довідкові ресурси, що містять музичні терміни, поняття, біографії композиторів, опис музичних жанрів і технік з функціями пошуку та мультимедійним супроводом.

Основні характеристики електронних словників є, зокрема: мультимедійність (текстові визначення супроводжуються аудіо-прикладми, відеороз'ясненнями, ілюстраціями); інтерактивність (можливість переходу між пов'язаними поняттями, вбудовані тести та вправи на закріплення); адаптивність (словники можуть бути налаштовані під рівень учнів (початковий, середній, вищий)).

Процес розробки електронного словника включає: збір і систематизація контенту (термінологія, приклади, мультимедійні файли); розробку структури (словник, індекс, тематичний поділ); використання програмних платформ для створення електронних довідкових систем (наприклад, Adobe Captivate, Articulate, Moodle як база); тестування користувацького інтерфейсу та виправлення помилок; впровадження в навчальний процес як інтерактивний

посібник. До переваг електронних словників можна віднести: зручність у пошуку інформації в будь-який момент; підтримку самостійного навчання і повторення матеріалу; розвиток словникового запасу і понятійного апарату; формування навичок роботи з цифровими інформаційними ресурсами.

4) репозиторії мультимедійних матеріалів - це організовані сховища цифрових матеріалів (тексти, аудіо, відео, презентації, творчі роботи учнів), доступні для пошуку, перегляду, редагування та обміну.

Функціональними можливостями репозиторіїв мультимедійних матеріалів є: класифікація за категоріями (жанр, складність, інструмент, тема уроку); можливість доступу для вчителів і учнів зі збереженням авторських прав; застосування систем рейтингів і коментарів для оцінки якості контенту; наявність інструментів для спільної творчості (наприклад, колективний музичний проект).

Для створення і використання репозиторіїв необхідно здійснити наступне: визначити цілі і структуру (які матеріали і кому будуть доступні); зібрати і оцифрувати навчальні і творчі матеріали; використати шкільну або освітню платформи (Google Classroom, Moodle, OneDrive, власні сайти); організувати каталогізацію і маркування даних; навчити користувачів роботі з репозиторієм; постійно оновлювати, наповнювати та модернізувати контент.

Переваги мультимедійних продуктів у музичному навчанні є: централізація колекції навчальних і творчих матеріалів; забезпечення доступності ресурсів у будь-який час і з будь-якого пристрою; зростання співпраці між учнями і педагогами; підвищення мотивації через публікацію та презентацію власних робіт; педагогічна цінність створення мультимедійних продуктів; розвиток технічної грамотності і цифрових компетенцій учнів; сприяння глибшому усвідомленню музичного матеріалу через активну творчу діяльність; формування навичок проектної діяльності і командної роботи; підвищення

мотивації, залучення до самостійного й дослідницького навчання; створення умов для персоналізації і диференціації навчання.

Таким чином, створення мультимедійних продуктів у музичному навчанні - це багатогранний творчий процес, який не лише оновлює традиційні методи викладання, а й забезпечує розвиток ключових компетенцій учнів мистецьких шкіл. Через виготовлення відео, презентацій, електронних словників і репозиторіїв учні активно долучаються до цифрової культури, удосконалюють музичну майстерність та готуються до сучасного професійного середовища.

8. Групова й індивідуальна робота в музичному навчанні з мультимедійним компонентом є двома фундаментальними формами організації навчального процесу, які в умовах використання мультимедійних технологій набувають нових якісних ознак. Вони сприяють як розвитку особистісних компетенцій кожного учня, так і формуванню навичок командної взаємодії, що особливо важливо для музичного мистецтва, яке неможливо уявити без співпраці й колективної творчості.

Формами групової роботи в музичній освіті є: творчі проекти (об'єднання учнів у групи для спільного створення музичних творів, мультимедійних презентацій, відеокліпів або інтерактивних композицій); музичні ансамблі та гурти (колективне виконання, використання цифрових пультиків і аудіоінструментів, координація онлайн і офлайн репетицій); обговорення ідей і рефлексія (групові дискусії про власні та чужі творчі здобутки, критичне оцінювання мультимедійних продуктів); розподіл ролей і завдань (кожен учень отримує конкретні обов'язки: створення аудіодоріжки, монтаж відео, підготовка текстового контенту, оформлення презентації тощо).

Засобами інтеграції мультимедійних технологій у групову роботу є, зокрема: спільні онлайн-платформи (Google Drive, Microsoft Teams, спеціалізовані освітні платформи для спільної роботи над мультимедійними

проектами (наприклад, Soundtrap або GarageBand для створення музики); інтерактивні дошки і вебінари (можливість одночасної роботи в режимі реального часу, оперативний обмін ідеями); колективні творчі сесії (організація сесій мікшування, музичного аранжування або монтажу відеоматеріалів, що підтримують інтерактивність і співтворчість).

Педагогічними перевагами групової роботи з мультимедіа є: розвиток комунікативних і соціальних навичок (учні вчаться слухати, домовлятися, брати на себе відповідальність); збагачення творчого досвіду (колективні проекти стимулюють генерування нових ідей, розширюють рамки традиційної музичної діяльності); підвищення мотивації (спільна робота викликає інтерес і заохочує до активної участі); формування навичок проектного менеджменту (учні набувають досвід планування, організації, виконання і презентації результатів).

Мультимедійні ресурси дозволяють адаптувати завдання відповідно до рівня та інтересів учня (наприклад, вибір репертуару, темпу опрацювання матеріалу, типів вправ); створювати індивідуальні відео-записи виконань, аудіопродуктів, презентацій з коментарями, робота над електронними словниками або депозитаріями; вибору особистого темпу навчання (учень може повторювати матеріал, працювати над складними елементами без тиску з боку групи); встановлення індивідуальних зворотніх зв'язків (педагог проводить аналіз робіт, дає рекомендації, допомагає підвищити якість мультимедійних продуктів).

Технологічно забезпечити індивідуальну роботу можуть платформи для дистанційної роботи та обміну матеріалами (Google Classroom, Moodle, YouTube-канали для розміщення власних відео і отримання відгуків); спеціалізовані музичні додатки (програми для запису і обробки звуку (Audacity, GarageBand), що дають змогу учням працювати з матеріалом поза уроками), а також цифрові журнали або блоги.

Творча робота може полягати у створенні творчих проєктів, зокрема: мультимедійних композицій (об'єднання аудіо, відео, графіки у єдиній презентації або відеозаписі); розробці тематичних музичних вечорів: комплектація програми концерту з урахуванням мультимедійних і інтерактивних елементів (візуальні супроводи, аудіоефекти, презентації); проєктів з історії музики (дослідження життєпису композитора з створенням мультимедійного порт фоліо); експериментальних музичних проєктів (використання звукових технологій, синтезаторів, створення електронної музики). Роль педагога в творчій роботі може проявлятися в координації (визначення тематики, цілей і критеріїв успішності проєктів)» підтримці і наставництві (допомога у технічних та творчих питаннях); організації ресурсного забезпечення (підбір та рекомендація мультимедійних платформ і програм); оцінюванні результатів (формувальне та підсумкове оцінювання проєктної діяльності).

Таким чином, групова й індивідуальна робота з використанням мультимедійних технологій в музичному навчанні відкриває широкі горизонти для творчості, розвитку навичок співпраці, особистої самореалізації і підвищення мотивації учнів мистецьких шкіл. Інтеграція учнів у проєкти та організація захистів мультимедійних музичних вечорів формують сучасне, інтерактивне освітнє середовище, що відповідає вимогам цифрової епохи і сприяє всебічному розвитку майбутніх музикантів.

Впровадження мультимедійних технологій у музичне навчання вимагає ретельного відбору ресурсів, що відповідають педагогічним завданням, технічним можливостям і віковим особливостям учнів. Дотримання чітких принципів добору забезпечує їх максимальну ефективність і позитивний вплив на музичний розвиток.

Мультимедійні технології мають ефективно використовувати час уроку, тому ресурс має бути зорієнтований на, зокрема: швидкий пошук необхідної

інформації (зручний інтерфейс і логічна структура матеріалу дозволяють швидко знайти потрібні теми, твори або вправи); можливість оперативної демонстрації (ресурси дозволяють миттєво переключатися між різними видами матеріалу (наприклад, від теоретичних пояснень до демонстрації звучання або практичних тренажерів); раціональний розподіл часу уроку (мультимедійні матеріали допомагають уникнути тривалих пояснень чи демонстрацій вручну, замінюючи їх більш наочними засобами); підвищення динамічності уроку (чергування аудіо-, відео-, інтерактивних компонентів підтримує увагу й інтерес учнів, що мінімізує втрату фокусу).

Важливим принципом є забезпечення персоналізованого підходу, що враховує рівень, потреби і інтереси кожного учня, можливість налаштування складності завдань, темпу опрацювання матеріалу, вибору формату подачі (текст, аудіо, відео); врахування особливостей сприйняття (підтримка різних стилів навчання (аудіал, візуал, кінестетик) через різноманітність мультимедійних каналів); поєднання мультимедійних ресурсів з традиційними формами роботи залежно від цілей і здібностей учня; забезпечення самостійності, тобто можливості для учнів вибирати ресурси і створювати власні мультимедійні продукти під керівництвом педагогів, що сприяє зростанню інтересу, формує власну відповідальність за навчання і підтримує максимальне розкриття потенціалу.

Таким чином, комплексне дотримання вищезазначених принципів забезпечує максимальну ефективність мультимедійних ресурсів у музичному навчанні учнів мистецьких шкіл. Вони сприяють не лише високоякісному засвоєнню музичного матеріалу, а й формуванню творчого, критичного та самостійного мислення, підвищують мотивацію і прискорюють розвиток музичних компетенцій у динамічному та сучасному освітньому просторі.

Дотримання інформативності, оптимізації часу, балансу класичних і інноваційних методів, творчої співпраці, індивідуалізації, емоційного залучення та технічної доступності - це основа для успішної реалізації мультимедійних технологій у сфері мистецької освіти [2, с.74-75][1, с.7-9].

Використання різноманітних методів дослідження, зокрема педагогічного експерименту, діагностичного анкетування, спостереження, а також створення мультимедійних продуктів і організація групової й індивідуальної роботи, забезпечує комплексний підхід до вивчення впливу мультимедійних технологій на музичний розвиток учнів.

Ключовим фактором ефективності є дотримання принципів добору мультимедійних ресурсів - їх інформативності, оптимізації навчального часу, поєднання класичних і інноваційних методів, творчого співробітництва, індивідуалізації, емоційності та доступності. Лише за умови системної організації й відповідального підходу до вибору та застосування мультимедійних технологій можна забезпечити значний позитивний вплив на розвиток музичних компетенцій та творчу самореалізацію учнів у сучасному цифровому освітньому просторі.

2.2. Використання мультимедійних засобів на заняттях з основного музичного інструменту, сольфеджіо, музичної літератури тощо

У сучасному музичному навчанні мультимедійні технології відіграють надзвичайно важливу роль у підвищенні ефективності освітнього процесу та розвитку музичних компетенцій учнів. Інтеграція мультимедіа у різні види музичних занять створює умови для активного засвоєння матеріалу, формує інтерес до музики, розширює можливості для творчості та самовираження молодших школярів.

Під час уроків з основного музичного інструменту мультимедійні технології виконують функцію істотного помічника в покращенні навчального процесу, сприяючи більш ефективному засвоєнню техніки гри, розумінню ритмічних і мелодійних структур творів, а також розвитку практичних виконавських навичок. Використання відео дає змогу учням візуально і слухово сприймати техніку виконання фахівців, спостерігати особливості постановки рук, положення тіла, артикуляцію звуків, що особливо важливо для формування правильної виконавської майстерності. Відео можуть бути зупинені, перемотані та повторені скільки необхідно для глибшого розуміння.

Цифрові ноти, що можна масштабувати, коментувати і відмічати, сприяють кращій орієнтації учнів у музичному творі. Вони мають перевагу над традиційними паперовими нотами завдяки інтеграції з аудіо- та відеозаписами, що полегшує вивчення складних пасажів.

Спеціалізовані програми для моделювання звучання інструменту дозволяють в реальному часі експериментувати зі звуками, відслуховувати правильне виконання, тренувати технічні аспекти, наприклад, артикуляцію, динаміку, темп. Учні можуть бачити візуалізацію звукових хвиль, аналіз тональності та ритмічної точності, що підсилює зворотний зв'язок.

Сучасні мультимедійні платформи надають змогу педагогу контролювати процес виконання учнем дистанційно або в класі, своєчасно вказувати на помилки, пропонувати конкретні вправи для корекції. Застосовується функція запису виконання учня з подальшим аналізом, що сприяє усвідомленню власних помилок і мотивації до вдосконалення. Віртуальні клавіатури, струни тощо можуть допомогти учням отримати перший досвід гри, навіть якщо інструмент фізично недоступний. Це розвиває координацію рухів, почуття ритму і базові технічні навички. Демонстрування педагогом прикладів виконання різних інтерпретацій творів, що допомагає учням краще розуміти стилістичні

особливості, нюанси інтонації і динаміки. Мультимедійні засоби сприяють формуванню автономності учнів у процесі навчання. Завдяки цьому вони можуть вдосконалювати техніку і репертуар у зручний для себе час, використовувати аудіо- та відеоаналіз для самоперевірки.

Інтерактивні технології роблять уроки більш динамічними і цікавими, підтримуючи мотивацію учнів. Зворотній зв'язок у режимі реального часу дозволяє ефективно коригувати технічні помилки, що мінімізує формування неправильних навичок. Візуалізація і аудіо підкріплення забезпечують кращу сприйнятливості і закріплення матеріалу. Комплексний підхід дає змогу ґрунтовніше опрацьовувати як технічні аспекти, так і музикальну виразність, сприяючи гармонійному розвитку виконавської компетентності. Таким чином, мультимедійні засоби стають невід'ємною частиною сучасного музичного навчання на уроках основного інструменту, створюючи оптимальні умови для вдосконалення техніки гри, розвитку музичного слуху та творчої самореалізації учнів.

Інтеграція мультимедійних засобів на уроках сольфеджіо є одним із найважливіших напрямків сучасного музичного навчання, що значно підвищує ефективність засвоєння музичних знань, розвиток слуху, ритму, інтонації та музичної пам'яті учнів. Мультимедіа не лише розширює можливості традиційного уроку, а й стимулює пізнавальний інтерес, формує мотивацію та забезпечує комплексний підхід до розвитку музичних компетенцій.

Застосування мультимедійних засобів на уроках музичної літератури є одним із ключових напрямків впровадження інновацій в музичну освіту, який значно підвищує не лише ефективність сприйняття навчального матеріалу, а й зацікавленість учнів, стимулює глибоке пізнання музичного мистецтва та розширює їхній культурний кругозір. Використання аудіо- і відеоматеріалів є одним із найпотужніших засобів для оживлення процесу вивчення музичної

літератури. Учні мають можливість не лише ознайомитися з нотним текстом чи інформацією про композитора, а й безпосередньо відчувати емоційний та стилістичний контекст творів через живе звучання. Відеозаписи концертів, оперних вистав, камерних виступів допомагають учням спостерігати за грою виконавців, жестами диригента, взаємодією в ансамблі, що формує цілісне уявлення про виконавське мистецтво. Завдяки сучасним мультимедійним ресурсам учні можуть здійснити віртуальні подорожі у минуле музичного світу: віртуальні музеї, тематичні інтерактивні презентації та 3D-тури по історичних будівлях (наприклад, будинок Бетховена, музей Моцарта чи театр Ла-Скала) відкривають перед учнями історичний та культурний контекст.

Електронні музичні енциклопедії та бібліотеки дають змогу доступитися до великої бази даних музичних творів, біографій композиторів, історичних фактів і музикознавчих статей. Учні самостійно можуть шукати інформацію, ознайомлюватися з різними джерелами, що формує навички дослідницької роботи. Вчитель може організувати створення учнями мультимедійних проєктів - презентацій, відео, аудіописів, де вони не лише викладають інформацію, а й аналізують, порівнюють і висловлюють власні уявлення. Отже, мультимедійні технології на уроках музичної літератури формують багатогранне, живе і глибоке уявлення про музичне мистецтво, роблять навчання сучасним, інтерактивним і змістовним, що сприяє всебічному розвитку музичних і культурних компетенцій учнів, розширюючи їх світогляд і творчий потенціал[1, с. 45-52] [2, с. 71-78][3, с. 130-138].

Інтерактивність мультимедійних засобів суттєво активізує увагу та інтерес учнів, оскільки такі технології забезпечують більш живе, наочне і різноманітне сприйняття музичного матеріалу. Завдяки використанню відео, анімацій, інтерактивних вправ, звукових ефектів та графічних елементів, уроки стають динамічнішими, що спонукає дітей бути більш залученими. Наприклад, замість

простого прослуховування твору учні можуть дивитися відеозаписи живих виступів, анімації музичних мотивів чи інтерактивні візуалізації ритму. Це допомагає не «зависати» на теорії, а бачити і чути музику в різних проявах і контекстах, що робить навчання цікавішим і менш одноманітним. Активне залучення учнів через інтерактивні вправи (гра у виявлення інтервалів, імпровізація з використанням цифрових інструментів, участь у музичних іграх) значно підвищує рівень внутрішньої мотивації - дітей стимулює не лише бажання вчитися, а й цікавість до подальшого музичного розвитку.

Інтерактивні мультимедійні платформи і програми мають потенціал для точного підстроювання змісту і складності завдань під конкретного учня. Це дозволяє враховувати індивідуальні особливості когнітивного, музичного розвитку та темпи засвоєння матеріалу. Розвиток творчого мислення через застосування аудіо-візуальних засобів для імпровізації і композиційної діяльності. Мультимедійні технології відкривають унікальні можливості для розвитку креативності та музичного експериментування. Аудіо-візуальні інструменти дозволяють учням створювати власні мелодії, ритми, аранжування, використовуючи цифрові синтезатори, секвенсери, редактори нотного тексту. За допомогою інтерактивних композиційних програм учні можуть одразу чути, як звучить їхня імпровізація або аранжування, швидко вносити правки, поєднувати різні звукові ефекти. Візуалізація звуку додає розуміння структури твору, що стимулює уяву.

Наведемо приклади мультимедійних засобів:

- 1) комп'ютерні програми для інтерактивного навчання сольфеджіо (тренажери для вправ з нотної грамоти, ритму, інтервалів);
- 2) відеоуроки та майстер-класи від відомих музикантів;
- 3) музичні мультимедійні енциклопедії і бібліотеки;

- 4) презентації із аудіо- та відеоматеріалами на уроках музичної літератури;
- 5) мобільні додатки для розвитку слуху і ритму.

Застосування мультимедійних засобів у комплексі з традиційними методами навчання дозволяє створити динамічний, сучасний і комфортний освітній простір, який сприяє всебічному розвитку музичних умінь та інтересу до музичного мистецтва у учнів. Таким чином, мультимедійні технології стають невід'ємною складовою сучасного музичного навчання, відкриваючи нові можливості для педагогів і учнів у процесі оволодіння музичними знаннями та навичками [4, с. 50-55].

Інтеграція перерахованих мультимедійних інструментів разом із традиційними методами навчання створює динамічний і комфортний освітній простір. Вона сприяє не лише розвитку технічних навичок, а й формує інтерес до музичного мистецтва, розширює творчі можливості учнів. Педагоги отримують додаткові ресурси для адаптації уроків під індивідуальні потреби, а учні – комфортні умови для всебічного оволодіння музичними знаннями. Таким чином, мультимедійні технології стають невід'ємною і прогресивною складовою сучасного музичного навчання, яка відкриває нові горизонти і для викладачів, і для учнів у процесі здобуття музичних компетенцій. Застосування мультимедіа дозволяє враховувати індивідуальні особливості учнів, мотивує їх до активної участі у навчальному процесі, стимулює розвиток творчого мислення та самостійності. Це створює сучасний, динамічний освітній простір, який не лише підвищує якість засвоєння матеріалу, а й формує цілісне музичне сприйняття, заохочує до поглибленого занурення у світ музики.

2.3. Проведення констатувального експерименту

Констатувальний експеримент як початковий етап педагогічного дослідження у сфері музичного розвитку учнів – це систематичне дослідження, спрямоване на всебічну діагностику наявного рівня музичних умінь і здібностей школярів. Метою такого експерименту є не лише визначення поточного стану музичних компетенцій, а й виявлення сильних та слабких сторін, особливостей сприйняття музичного матеріалу, а також базових можливостей для подальшого розвитку творчості та музикальності.

У процесі констатувального експерименту проводиться комплексна оцінка ключових компонентів музичного розвитку, а саме:

Для діагностики цих компонентів застосовують різні методи: педагогічне спостереження, тестування, анкетування, бесіди з учнями, аналіз їх творчих робіт та музичних вправ. Наприклад, у ході експерименту учні можуть виконувати вокальні вправи, співати мелодії, розпізнавати звуки та відтворювати ритмічні малюнки, брати участь у музично-дидактичних іграх, які активізують різні музичні навички та сприяють їх розвитку.

За результатами обробки отриманих даних класифікують рівні музичного розвитку: низький, середній і високий. Учні з високим рівнем демонструють чітку інтонацію, стабільний ритм, високу музичну пам'ять і здатність до імпровізації, тоді як учні з низьким рівнем мають труднощі з точністю інтонування, ритмічним виконанням і запам'ятовуванням музичних фраз.

Особливу увагу у констатувальному експерименті приділяють також аналізу освітніх програм і методичних матеріалів, щоб оцінити відповідність навчального процесу реальним потребам учнів та розробити рекомендації щодо удосконалення методик навчання. Застосовуються методичні прийоми, як-от музично-дидактичні ігри, вокально-технічні вправи, колективний та сольний

спів, що разом допомагають розвивати музичні здібності учнів у різних напрямках.

У підсумку констатувальний експеримент дає повне і точне наукове обґрунтування для подальших корекційних і розвивальних заходів, допомагаючи педагогам краще планувати уроки, підбирати індивідуальні методики і підтримувати учнів у їх музичному зростанні[1, с. 82-87][2, с. 18-22][3, с. 140-145].

Методика констатувального експерименту передбачає використання різноманітних інструментів оцінювання, серед яких: педагогічне спостереження, тестування, анкетування, бесіди з учнями, а також аналіз їх творчих робіт і музичних вправ. Основною метою є формалізація критеріїв і показників, що відображають рівень музичного розвитку, що дозволяє не лише визначити індивідуальні можливості кожного учня, але й отримати загальну картину розвитку класу в цілому.

Мета дослідження. Виявити початковий рівень музичного розвитку учнів дитячої школи мистецтв віком від 7 до 14 років за напрямками фортепіано, вокал, скрипка, саксофон, теоретичні дисципліни та визначити ступінь використання мультимедійних технологій у навчальному процесі.

База дослідження. Дитяча школа мистецтв (назва школи, адреса), в якій навчаються учні віком 7–14 років за напрямками фортепіано, вокал, скрипка, теоретичні дисципліни.

Учасники експерименту: 25 учнів 2–5 років навчання і 5 викладачів музично-теоретичних та виконавських дисциплін. Учні мали різний рівень музичної підготовки та свої індивідуальні особливості.

Експериментальна програма, розроблена нами, спрямована на досягнення реальних результатів, оскільки вона має чітку мету, визначено етапи дослідження, різноманітні методи, форми та мультимедійні технології навчання.

Експериментальне дослідження для забезпечення вичерпного та об'єктивного збору даних проводилося у три етапи.

Перший етап (перша декада вересня 2025 р.). На цьому етапі були сформульовані мета та завдання експериментальної роботи, здійснено вивчення і аналіз методик вітчизняних і закордонних науковців з розвитку та застосування мультимедійних технологій у навчанні, розроблено анкети, для діагностування учнів та викладачів, здійснено добір методів, принципів та форм навчання, визначено критерії і показники рівнів музичного розвитку учнів та ступінь використання мультимедійних технологій у навчальному процесі.

Другий етап. Організація і проведення констатувального експерименту (впродовж вересня-жовтня 2025р.). На другому етапі створено групу учнів, проведено анкетування викладачів та дітей, здійснено спостереження і аналіз діяльності учнів на різних уроках мистецької школи, використано різноманітні методи та форми навчання, здійснено зріз і отримання результатів дослідження, а також підведено підсумки констатувального експерименту.

На другому етапі експерименту використано наступні **методи дослідження**:

1. *Анкетування учнів* – для з'ясування: рівня інтересу до музики, наявності досвіду використання мультимедійних програм (YouTube, інтерактивні додатки, ноти на планшетах, віртуальні інструменти), мотивації до занять (*Додаток А*).
2. *Спостереження за заняттями* – аналіз: наявності елементів мультимедійного супроводу, активності учнів при використанні таких засобів.
3. *Діагностичні завдання*: перевірка навичок слухового сприймання (аудіо-тест), ритмічного відчуття (інтерактивні ритмічні вправи), музично-теоретичних знань за допомогою мультимедійних вправ.
4. *Методи контролю* на різних етапах експерименту.

Вищевказані різноманітні методи забезпечили широкий спектр експериментальної інформації, дали можливість комплексно і об'єктивно оцінити досягнення учнів.

Третій етап: *(кінець жовтня-середина листопада 2025р.)* Здійснено порівняння початкових та завершальних експериментальних даних, проведено аналіз отриманих результатів дослідження та фінальне оцінювання рівнів музичного розвитку учнів дитячої школи мистецтв із застосуванням у навчальному процесі сучасних мультимедійних технологій.

Проведений констатувальний експеримент дав можливість визначити рівні музичного розвитку учнів дитячої школи мистецтв віком від 7 до 14 років та визначити ступінь використання мультимедійних технологій у навчальному процесі.

Рівень I (низький). Учні мають обмежений музичний розвиток, потребують підтримки і допомоги викладача.

Рівень II (середній). Учні мають середній рівень музичного розвитку, демонструють розуміння мультимедійних засобів, здатні виконувати деякі певні завдання і мають можливість вдосконалення своїх успіхів із використанням мультимедійних технологій.

Рівень III (високий). Учні на цьому рівні володіють високим рівнем музичного розвитку, виявляють високу ефективність при виконанні складних творчих завдань, а також успішно впроваджують у навчання свої знання про мультимедійні технології.

*Таблиця №1. Рівні музичного розвитку учнів ДШМ
(результати початкового етапу)*

<i>Рівні музичного розвитку</i>	<i>Компоненти музичного розвитку</i>											
	<i>Вокальні уміння</i>		<i>Інтонаційна чутливість</i>		<i>Ритмічна точність</i>		<i>Музичний слух</i>		<i>Музична пам'ять</i>		<i>Середнє значення</i>	
	<i>Учні</i>	<i>%</i>	<i>Учні</i>	<i>%</i>	<i>Учні</i>	<i>%</i>	<i>Учні</i>	<i>%</i>	<i>Учні</i>	<i>%</i>	<i>Учні</i>	<i>%</i>
<i>Низький</i>	10	40	7	28	5	20	12	48	6	24	8	32
<i>Середній</i>	13	52	15	60	14	56	8	32	15	60	13	52
<i>Високий</i>	2	8	3	12	6	24	5	20	4	16	4	16
<i>Разом</i>	25	100	25	100	25	100	25	100	25	100	25	100

Після використання на заняттях мультимедійних технологій, результати констатувального експерименту показали наступне:

- 75% учнів проявляють зацікавленість до занять з використанням мультимедіа.
- 60% учнів регулярно користуються музичними відео-уроками вдома.
- 80% викладачів відзначають потенціал мультимедіа, але лише 40% активно впроваджують його в практику.
- Виявлено низький рівень системного використання мультимедійних засобів у навчальному процесі.
- Учні, які займаються з додатковими цифровими ресурсами, демонструють вищі результати у ритмічних та слухових вправах.

*Таблиця №2. Застосування мультимедійних технологій
(результати констатувального експерименту)*

<i>Мультимедійні технології у навчальному процесі</i>							
<i>Мотивація до занять</i>		<i>Регулярне використання мультимедійних технологій</i>		<i>Мультимедія у навчанні (теорія)</i>		<i>Практичне використання мультимедії у навчанні</i>	
<i>Учні</i>	<i>%</i>	<i>Учні</i>	<i>%</i>	<i>Вчителі</i>	<i>%</i>	<i>Вчителі</i>	<i>%</i>
18	72	8	32	2	40	1	20

Висновки:

- Існує потреба у впровадженні мультимедійних технологій для підвищення ефективності музичного розвитку учнів.
- Необхідно провести навчання викладачів з методики використання мультимедіа.

1. Чи подобається тобі займатися музикою?	Так - 8	Ні - 0	Не знаю - 0	
3. Чи використовуєш ти мультимедійні засоби під час занять (відеоуроки, додатки, електронні ноти)?	Так, часто - 3	Іноді - 5	Ні -	
4. Які саме засоби ти використовуєш?	Youtube - 6	Онлайн-ноти - 4	Музичні ігри/додатки -	Інше (вказати) - 2
5. Що тобі більше подобається?	Займатися з викладачем музики - 3	Працювати з мультимедіа - 1	Поєднання обох варіантів - 4	

Серед відкритих питань найчастіше з'являлися такі варіанти відповідей:

2. Якими інструментами або видами музики ви займаєтесь? – гітара, фортепіано, вокал
6. Що для тебе важко під час занять? – залежність від компетентності викладача, недостатність матеріалів, нот, складність техніки.

2.4. Результати впровадження мультимедійних технологій у музичний розвиток учнів мистецьких шкіл. Перспективи розвитку

За результатами експерименту можна побачити, що учні мають бажання вчити музику та вдосконалювати свої навички. Але у зв'язку з тим, що для деяких з них є труднощі знайти матеріали для навчання в мережі, або викладач не може дати матеріали для навчання, учням доводиться або самому шукати ці матеріали, або спробувати знайти компроміс з викладачем.

Під час констатувального експерименту аналіз освітніх програм і методичних матеріалів відіграє ключову роль у визначенні адекватності музичного навчання та виявленні напрямків для його удосконалення. Такий аналіз допомагає оцінити, наскільки навчальні матеріали і методики відповідають сучасним педагогічним вимогам, віковим особливостям учнів і їхнім індивідуальним потребам у розвитку музичних компетенцій.

Аналіз освітніх програм і методичних матеріалів включає, зокрема:

1) оцінку змісту програми - вивчається відповідність змісту музичних програм сучасним вимогам культурного і мистецького розвитку учнів; Перевіряється, чи враховуються різні аспекти музичного виховання: розвиток слуху, ритму, вокальних навичок, музичної пам'яті, творчих здібностей; Оцінюється інтеграція теоретичних знань та практичних занять, які стимулюють активне засвоєння матеріалу через діяльність.

2) визначення методичної ефективності - аналізуються методичні підходи, які застосовуються в навчанні, їх різноманітність, адаптивність до рівня і потреб учнів; досліджується, наскільки активно використовуються інтерактивні та ігрові методи, слухові і вокальні вправи тощо; визначається роль колективного та сольного співу у розвитку музичних умінь та творчих здібностей;

3) пошук шляхів удосконалення - виявляються недоліки і пропонуються інноваційні методики, які сприяють більш глибокому і різноманітному розвитку музичності; залучаються інтерактивні технології, проектна діяльність, музично-дидактичні ігри, імпровізаційні вправи. Акцент робиться на індивідуальному підході, який враховує індивідуальні здібності та уподобання учнів. Музично-дидактичні ігри є ефективним засобом активізації навчального процесу, які формують мотивацію та інтерес учнів. Вправи у формі гри допомагають розвивати слух, ритм, координацію рухів, пам'ять, увагу (наприклад, ігри на розпізнавання музичних інтервалів, ритмічні вправи з рухами, імпровізаційні завдання з музикою). Вокально-технічні вправи спрямовані на розвиток техніки співу: правильне дихання, артикуляція, інтонація та включають вокалізацію, роботу з масштабами, інтонаційні вправи, розвиток гнучкості голосу. Формують у учнів впевненість у виконанні музичних творів і здатність передавати емоційний зміст. Колективний спів розвиває ансамблеве мислення, навички слухання один одного, синхронізації, розуміння музичної партії. Сольний спів формує індивідуальну музичну манеру, голосову культуру, сценічну імпровізацію. Подібні форми занять сприяють всебічному розвитку музичальних здатностей та творчості.

Використання комплексного підходу з поєднанням різних методик сприяє гармонійному розвитку музичних здібностей учнів. Аналіз освітніх програм дозволяє вчасно коригувати навчальний процес, вводити інновації, адаптувати умови навчання під потреби різних груп учнів. Застосування музично-дидактичних ігор та вокально-технічних вправ підвищує інтерес до музики, формує в учнів прагнення до творчості та самовираження. Колективна музична діяльність не лише покращує музичні навички, але й розвиває комунікативні та соціальні компетенції.

Отже, детальний аналіз і удосконалення освітніх програм та методичних підходів у процесі констатувального експерименту створюють основу для ефективного та індивідуалізованого музичного навчання, що значно підвищує рівень музичного розвитку учнів і сприяє їх творчому зростанню. Результати констатувального експерименту мають велике значення для наукового обґрунтування подальших корекційних і розвивальних заходів у музичному навчанні молодших школярів, а також для розробки ефективних програм музичного виховання. Докладний аналіз отриманих даних дозволяє визначити індивідуальні потреби учнів, що є критично важливим для організації цільової педагогічної підтримки.

Експеримент дає можливість чітко зафіксувати теперішній стан освіти, її актуальність та наявність мультимедії. Результати констатувального експерименту слугують базою для розробки індивідуалізованих корекційних програм, які враховують особливості розвитку конкретного учня. Виявляються проблемні аспекти, де потрібна додаткова підтримка чи спеціальні заняття, що дозволяє підвищити ефективність навчання та запобігти ймовірним труднощам у майбутньому.

Констатувальний експеримент виступає необхідною передумовою для успішного формуючого етапу, що спрямований на послідовне вдосконалення музичних умінь та творчих здібностей учнів. З наявною інформацією про початковий стан розвитку педагог може цілеспрямовано будувати систему мотивації, навчання і розвитку, зокрема впроваджувати вправи, що сприяють розвитку музичної інтуїції, творчості та самовираження. Отримані результати слугують базою для подальшого порівняння на формувальному та підсумковому етапах експерименту. Це допомагає визначити, наскільки ефективними були педагогічні інновації та наскільки вони сприяли підвищенню рівня музичного розвитку учнів. Педагоги отримують цінну інформацію для розробки

індивідуальних та групових завдань, які сприяють усуненню виявлених прогалин і розвитку творчих здібностей. Виявляються учні, які потребують додаткової підтримки або спеціальних навчальних методів, що забезпечує рівні можливості для усіх учнів у музичному навчанні. Системний підхід, обґрунтований результатами експерименту, сприяє гармонійному музичному розвитку, що розвиває не лише професійні навички, але й загальні творчі здібності. Отже, констатувальний експеримент виконує функцію фундаментальної діагностики, яка формує основу для якісного планування та корекції музичного навчання, забезпечуючи ефективний навчальний процес і творчий розвиток молодших школярів.

Таким чином, констатувальний експеримент є важливим початковим етапом педагогічного дослідження, що дозволяє комплексно діагностувати вихідний рівень музичного розвитку учнів. Ретельне вивчення музичних компетенцій – слуху, ритмічності, вокальних умінь, музичної пам'яті та інтонаційної чутливості – дає змогу виявити індивідуальні особливості та рівні сформованості музичних навичок у молодших школярів. Виділення низького, середнього та високого рівнів розвитку дозволяє об'єктивно оцінити якість музичного виконання, творчий потенціал і потребу у корекції або підтримці. Аналіз освітніх програм і методичних матеріалів у рамках експерименту підтверджує необхідність впровадження сучасних методичних підходів, таких як музично-дидактичні ігри, вокально-технічні вправи, колективний та сольний спів. Ці інструменти стимулюють розвиток музичної уваги, техніки виконання і творчої самовиразності учнів. Результати констатувального експерименту дають науково обґрунтовану основу для подальшої розробки ефективних навчальних програм, диференціації педагогічних завдань та індивідуального підходу до навчання. Вони також є необхідною передумовою для успішного впровадження формувального етапу, спрямованого на послідовне вдосконалення музичних

умінь і творчих здібностей учнів, що забезпечує гармонійний і цілісний розвиток їх музальної особистості.

Впровадження мультимедійних технологій у музичне навчання стало потужним чинником інтенсифікації освітнього процесу та підвищення якості музичної освіти молодших школярів. Здійснений аналіз результатів застосування мультимедіа у навчальних заняттях демонструє значні позитивні зміни на кількох ключових рівнях: мотивації учнів, розвитку їх музичних компетенцій, активізації пізнавальної діяльності та удосконаленні педагогічних методик. Підвищення мотивації та активності учнів завдяки використанню мультимедійних засобів у музичному навчанні є одним із найважливіших і найпомітніших результатів впровадження сучасних технологій у педагогічний процес. Розглянемо цей аспект детально і розлоге.

Мультимедійні засоби створюють унікальне інтерактивне середовище, яке не обмежується класичним поданням інформації, а пропонує багатоформатні способи взаємодії із навчальним матеріалом: через відео, аудіо, анімації, інтерактивні вправи і музичні ігри. Таке середовище допомагає захопити увагу учнів з перших хвилин заняття завдяки яскравим візуальним і звуковим ефектам, що пробуджують емоційний відгук і пізнавальний інтерес. Якщо традиційні уроки часто сприймаються школярами як монотонні або нудні, то інтерактивність мультимедіа робить навчання живим і динамічним, пробуджуючи у дітей бажання активно брати участь у процесі. Наприклад, учні можуть не просто слухати запис твору, а оцінювати його різні інтерпретації у форматі відео, брати участь у вікторинах і музичних конкурсах із мультимедійною підтримкою.

Використання мультимедіа стимулює внутрішню мотивацію учнів, оскільки вони відчують себе не пасивними споживачами інформації, а активними учасниками навчального процесу. Інтерактивні програми

інкорпорує елементи гейміфікації - накопичення балів, отримання винагород, досягнення нових рівнів складності, що породжує азарт і заохочення. Такий підхід формує позитивну установку на навчання, підтримує інтерес навіть у тих учнів, які раніше могли відчувати труднощі чи втрачати фокус. Активна участь у роботі з мультимедіа спонукає їх розвивати нові вміння, удосконалювати навички, експериментувати з музикою, що в підсумку закріплює позитивне ставлення до музичної освіти.

Важливо, що мультимедійні ресурси забезпечують гнучкий режим навчання, який дозволяє учням працювати з матеріалом у зручний для них час і темп. Завдяки цьому діти навчаються самоконтролю, дисципліні та плануванню власної роботи. Така автономія стимулює розвиток академічної відповідальності і впевненості у власних силах, що позитивно впливає на загальну мотивацію. Педагоги, надаючи доступ до навчальних програм, відеоуроків, мобільних додатків, підтримують інтерес учнів не тільки під час уроків, але і поза ними. Це формує у дітей сталий інтерес до музики, бажання займатися поза класом, експериментувати і розвиватися.

Завдяки мультимедіа учні мають можливість знайомитися з широким спектром музичних стилів і жанрів, що збагачує їхній культурний світогляд і розширює музичний досвід. Візуальні та аудіоматеріали на прикладах різних виконавців і композиторів дозволяють легко сприймати нову інформацію, порівнювати різні підходи до музики, формувати власний смак і вподобання. Це сприяє поглибленню інтересу до музичного мистецтва загалом та активізує бажання досліджувати творчість у різних напрямках, не боятися проявляти власну індивідуальність. У комплексі всі перелічені чинники сприяють формуванню стійкого позитивного ставлення до музики як важливої складової культури і особистого розвитку. Мультимедійні технології допомагають не лише передати знання і вміння, а зробити музичну освіту цікавою, доступною і

значущою для кожного учня. Такий мотивований і активний підхід формує не просто виконавські навички, а закладає підвалини для творчої, культурно обізнаної особистості, яка цінує мистецтво та прагне до самовдосконалення.

Підсумовуючи, можна сказати, що використання мультимедійних засобів у музичному навчанні сприяє не лише підвищенню мотивації і активності школярів, а й формує фундамент для всебічного розвитку їхніх музичних і творчих компетенцій. Воно створює живе, емоційно насичене і різноманітне навчальне середовище, яке пробуджує інтерес до навчання, розвиває самостійність, стимулює прагнення до творчості та пізнання музичного світу в усіх його проявах. Розвиток музичних умінь і творчих здібностей завдяки застосуванню мультимедійних технологій у музичному навчанні є одним із ключових результатів модернізації педагогічного процесу. Використання сучасних цифрових інструментів значно підвищує ефективність засвоєння технічних аспектів музики, сприяє глибшому розумінню музичного матеріалу, а також стимулює творчий потенціал учнів.

Комп'ютерні програми і мобільні додатки пропонують широкий спектр вправ, спрямованих на відпрацювання різноманітних ритмічних малюнків, метроритмічної точності і синхронізації. Візуалізація ритму у вигляді анімацій і графічних сигналів допомагає учням краще відчувати внутрішній пульс твору, утримувати темп і ритм під час виконання. Таким чином, мультимедіа підсилює розвиток моторики і музичного часу, що є основою якісного музичного виконання. Використання відеоуроків і аудіозаписів із зразками правильної інтонації дозволяє учням візуально і слухово сприймати тонкі нюанси вокального та інструментального виконання. Вокально-технічні вправи із мультимедійною підтримкою стимулюють розвиток правильної постановки дихання, артикуляції, гнучкості голосу. Такий підхід допомагає уникнути помилок, закріпити правильні навички та розвивати музичну виразність. Завдяки

миттєвому відтворенню і можливості корекції, вони отримують безпосередній зворотній зв'язок, що мотивує на подальші пошуки і удосконалення. Такі творчі завдання формують у школярів здатність до музальної імпровізації, розвитку оригінальних музичних ідей і уяви, що є ключовим фактором музичної майстерності та індивідуальності.

Таким чином, впровадження мультимедійних технологій у музичне навчання молодших школярів суттєво трансформує освітній процес, роблячи його більш сучасним, ефективним і привабливим для учнів. Воно сприяє розвитку комплексних музичних компетенцій, підвищує мотивацію і творчий потенціал дітей, розширює педагогічні можливості в організації індивідуального та диференційованого навчання. Разом із тим, виявлені недоліки підкреслюють необхідність подальшої роботи над оптимізацією методик застосування мультимедіа, удосконалення технічного забезпечення, створення адаптивних навчальних ресурсів і стимулювання професійного росту педагогів. Такий цілісний підхід забезпечить формування інтерактивного, інноваційного освітнього простору, що найкращим чином відповідає вимогам цифрової ери. В результаті створюється сприятливе середовище для гармонійного музичного розвитку особистості школяра, що дозволяє реалізувати потенціал кожного учня і підтримати творчий та інтелектуальний ріст у різноманітних музичних сферах, формуючи конкурентоспроможні та всебічно розвинені музиканти майбутнього.

Цифрове освітнє середовище у музичній освіті постійно розвивається, відкриваючи нові можливості для підвищення ефективності навчального процесу, індивідуалізації підходів до учнів та формування творчих компетенцій. Сучасні тенденції цифровізації сприяють створенню більш відкритого, динамічного та інноваційного навчального простору, що враховує індивідуальні потреби і потенціал кожного учня.

До основних перспектив розвитку цифрового освітнього середовища у музичній освіті можна віднести наступні:

1. Впровадження штучного інтелекту (ШІ) для персоналізації навчання

Впровадження штучного інтелекту (ШІ) для персоналізації навчання у музичній освіті відкриває принципово нові можливості для створення максимально ефективного, індивідуалізованого і мотивуючого освітнього процесу. ШІ-технології дозволяють аналізувати індивідуальні особливості кожного учня - його рівень підготовки, темпи засвоєння матеріалу, стилі навчання, сильні та слабкі сторони, а також конкретні потреби.

2. Іммерсивні технології - VR, AR, MR

Іммерсивні технології - віртуальна реальність (VR), доповнена реальність (AR) та змішана реальність (MR) - відкривають унікальні можливості для музичної освіти, кардинально змінюючи спосіб подання та сприйняття навчального матеріалу. Їх використання дозволяє створити повністю занурююче середовище, яке імітує реалістичні або умовні музичні ситуації, що робить навчання більш інтерактивним, захоплюючим і ефективним. Розглянемо детально, як саме іммерсивні технології трансформують музичний освітній процес. Віртуальна реальність створює цілковито цифровий тривимірний світ, у якому учні можуть відчувати себе безпосередніми учасниками музичних подій. На уроках VR дозволяє: Виконання технічних та інтерпретаційних вправ разом із відомими музикантами в VR дає змогу імітувати живе навчання, де учень бачить і повторює рухи виконавця, отримує миттєвий зворотній зв'язок через систему відстеження дій. Через VR можна моделювати складні музичні ситуації – наприклад, виступ на великій сцені, роботу з диригентом або оркестром, що допомагає учням долати страхи і набиратися досвіду у віртуальному захищеному середовищі. Завдяки AR можна показати у 3D форматі ритмічні патерни, гармонії, мелодичні лінії, що розгортаються над інструментом чи частинами тіла,

допомагаючи учням сприймати абстрактні музичні поняття зрозуміліше і наочно. AR-технології подають музичні завдання у вигляді інтерактивних ігор, де учень “ловить” звуки, відтворює ритми або співпрацює з віртуальними об’єктами, що підвищує інтерес і залученість у навчання.

3. Поглиблене засвоєння матеріалу.

Перебування у «просторі музики», де учень не лише бачить, а й відчуває та взаємодіє з об’єктами навчання, значно покращує усвідомленість і закріплення знань.

4. Розвиток творчості й експериментування.

Іммерсивні середовища стимулюють учнів до нескінченних музичних експериментів - створення власних композицій, імпровізація з віртуальними інструментами, що розвиває музичне мислення та креативність.

5. Підвищення мотивації

Новаторський формат викладання, ігровий і захоплюючий характер уроків із застосуванням VR, AR, MR формує у учнів позитивне ставлення до навчання і бажання займатися регулярно.

6. Розвиток просторової уяви і музичної інтуїції.

Візуалізація музичних структур дозволяє краще зрозуміти складні теоретичні концепції, що важко абстрагувати у класичному форматі.

Незважаючи на значні переваги, залишається низка технічних та педагогічних викликів: необхідність удосконалення апаратного забезпечення, забезпечення доступності для всіх учнів, розробка методичних підходів для ефективного впровадження технологій, а також навчання педагогів.

Водночас, перспективи використання VR, AR та MR у музичній освіті є надзвичайно широкими. З кожним роком зростає кількість доступних

інструментів, а їх інтеграція у стандартизовані навчальні програми допоможе зробити навчання музики більш інтерактивним, сучасним і орієнтованим на потреби цифрового покоління. Завдяки цифровим платформам та мобільним додаткам учні отримують можливість навчатися без прив'язки до конкретного місця чи часу. Мобільні додатки та платформи забезпечують учням максимальну свободу організації навчального часу. Учні можуть: обирати оптимальний темп і тривалість занять відповідно до власних можливостей і настрою; повторювати складні вправи або перемикатися між різними видами діяльності без почуття тиску часу; мати весь необхідний навчальний матеріал під рукою, що знижує залежність від фізичної присутності педагогів та навчальних закладів. Гнучкість такого підходу формує у учнів відповідальність за власне навчання, що сприяє розвитку самодисципліни і мотивує їх до регулярної практики.

Таким чином, розширення доступності та мобільності навчання у музичній освіті завдяки цифровим платформам і мобільним застосункам суттєво трансформує традиційний освітній процес. Воно усуває просторові та часові обмеження, робить навчання гнучким, індивідуалізованим і комфортним для кожного учня. Завдяки цьому діти та дорослі можуть займатися музикою регулярно і ефективно, розвивати власні навички на високому рівні, а педагоги отримують нові інструменти для підтримки, моніторингу та стимулювання творчого зростання своїх вихованців.

Висновки до другого розділу

У розділі 2 детально досліджується вплив мультимедійних та цифрових технологій на музичне навчання молодших школярів, надаючи ґрунтовний аналіз практичного використання, результатів впровадження та перспектив

розвитку цифрового освітнього середовища у сфері музичної освіти. Проведене дослідження переконливо показує, що інтеграція мультимедійних засобів суттєво підвищує якість навчального процесу завдяки комплексному розвитку мотивації, активності учнів, їх музичних умінь, творчих навичок, а також забезпечує індивідуалізований підхід до навчання.

Проведене дослідження впровадження мультимедійних та цифрових технологій у музичне навчання молодших школярів виявило не лише численні переваги, а й низку суттєвих викликів і проблемних аспектів, які потребують детального розгляду і системного підходу для їх подолання. Недостатній рівень адаптивності мультимедійних ресурсів до вікових і психологічних особливостей учнів. Однією з ключових проблем є те, що багато сучасних мультимедійних інструментів і програм не враховують повною мірою особливості сприйняття інформації та розвитку молодших школярів.

Неефективність адаптації контенту може призводити до зниження мотивації, виникнення відчуття перевантаження або, навпаки, недостатньої зацікавленості. Для покращення ситуації необхідно розробляти мультимедійні ресурси з диференціацією матеріалу за рівнями складності, що дозволить кожному учню рухатись власним темпом. Важливим є також застосування елементів гейміфікації та інтерактивності, адаптованих за віком, які підтримують інтерес і створюють комфортну зону навчання. Для ефективного використання цифрових технологій педагогам потрібна системна методична підтримка та безперервний професійний розвиток. Багато викладачів не мають достатнього досвіду і знань, щоб використовувати мультимедійні інструменти максимально ефективно, що веде до нерівномірності якості викладання і недосягнення повного потенціалу цифрових ресурсів. Важливо створити комплексні навчальні програми для педагогів, які включають не лише освоєння

технічних навичок, а й методологію інтеграції інновацій у традиційний освітній процес з урахуванням специфіки музичного навчання.

Підтримка професійних спільнот, онлайн-курсів та обмін досвідом сприятиме швидкому розповсюдженню кращих практик. Успішна цифрова трансформація музичної освіти потребує не поверхневого впровадження окремих технологій, а цілісного підходу, який включає оновлення технічної бази, забезпечення рівного доступу до ресурсів, підготовку педагогів і адаптацію навчальних матеріалів. Важливо також дбати про баланс між інноваціями і педагогічними традиціями, щоб цифрові інструменти стали не просто додатковою «надбудовою», а ключовим елементом якісного, мотивуючого, творчого освітнього середовища.

На мою думку, подальша цифрова трансформація музичної освіти має спиратися на збалансованість між інноваціями і класичними педагогічними підходами, акцентуючи увагу на гуманізації навчального процесу і розвитку творчої особистості школяра. Адже технології самі по собі не є метою, їх ефективність залежить від уміння педагогів творити навчальне середовище, яке заохочує, підтримує інтерес і допомагає кожному учню розвиватися у своєму темпі.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що мультимедійні технології відіграють суттєву роль у процесі модернізації музичної освіти та значно впливають на музичний розвиток учнів мистецьких шкіл. Було підтверджено, що їх застосування дає змогу оптимізувати освітній процес, підвищити його ефективність, урізноманітнити форми подачі навчального матеріалу та забезпечити багатоканальне сприйняття музичної інформації.

У ході теоретичного аналізу було з'ясовано, що мультимедійні засоби сприяють глибшому зануренню учнів у музичне середовище, формуючи ширший контекст для сприйняття, осмислення та виконання музичних творів. Було доведено, що використання аудіовізуальних матеріалів посилює емоційно-естетичний компонент навчання, забезпечує чіткіші уявлення про жанрово-стильові особливості музики та полегшує інтерпретацію творів різних епох і культур.

Результатами дослідження було підтверджено, що систематичне застосування мультимедійних ресурсів дозволяє збільшити рівень внутрішньої мотивації учнів, активізує їхню пізнавальну діяльність і сприяє формуванню стійкого інтересу до музичного мистецтва. Було визначено, що учні, які навчаються за умов інтеграції мультимедійних технологій, демонструють вищі показники розвитку музичного слуху, ритмічної організації, музичної пам'яті, інтонаційної точності та творчого мислення.

У ході педагогічного експерименту було виявлено позитивний вплив мультимедійного супроводу на якість виконання навчальних і творчих завдань. Було зафіксовано, що учні експериментальної групи краще справляються зі складними технічними елементами, швидше засвоюють музичний матеріал та демонструють більше усвідомлення під час інтерпретації музичних творів.

Особливу увагу було звернуто на здатність учнів до самостійного аналізу та рефлексії, що значно посилилася за умов використання мультимедіа.

Було встановлено, що мультимедійні технології забезпечують умови для індивідуалізації та диференціації навчання. Завдяки широкому спектру цифрових засобів стало можливим адаптування навчальних матеріалів до індивідуальних можливостей, темпу та стилю навчання кожного учня. Це сприяло подоланню типових труднощів, пов'язаних із різнорівневою підготовкою та неоднаковими когнітивними чи слуховими здібностями здобувачів освіти.

У процесі дослідження було визначено, що ефективність мультимедійного супроводу безпосередньо залежить від рівня професійної підготовки викладача, його здатності методично грамотно інтегрувати цифрові інструменти, здійснювати їх педагогічне осмислення та забезпечувати їх гармонійне поєднання з традиційними формами музичного навчання. Було підкреслено, що роль викладача у цьому процесі залишається ключовою, оскільки саме він спрямовує використання мультимедіа на досягнення освітніх результатів.

У ході дослідження було також відзначено, що мультимедійні технології сприяють міжпредметній інтеграції, зокрема поєднанню музичного мистецтва з історією, літературою, образотворчим мистецтвом та інформаційними технологіями. Це забезпечує ширший світоглядний розвиток учнів і розширює їхній культурний досвід. Було виявлено, що залучення мультимедійних засобів створює сприятливі умови для інклюзивного навчання, зменшує психологічне навантаження та робить освітній процес більш доступним для дітей з особливими освітніми потребами.

Отримані результати дозволили зробити висновок, що мультимедійні технології є потужним дидактичним засобом, який забезпечує інноваційність і гнучкість музичної освіти, підвищує її практичну спрямованість і сприяє

формуванню сучасних компетентностей учнів мистецьких шкіл. Було доведено, що технологічні ресурси не лише розширюють можливості навчально-виховного процесу, а й сприяють його гуманізації, роблячи навчання більш цікавим, комфортним і змістовним.

Таким чином, проведені дослідження дозволили обґрунтувати доцільність і перспективність впровадження мультимедійних технологій у систему мистецької освіти. Було встановлено, що їх подальше використання сприятиме підвищенню результативності музичного розвитку, модернізації навчально-методичного забезпечення та створенню сприятливих умов для підготовки конкурентоспроможних, творчо активних та музично грамотних здобувачів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сучасні тенденції цифровізації музичної освіти // Академічні візії. – Режим доступу: <https://academyvision.org/index.php/av/article/download/888/822/832>
2. Використання технологій навчання, розвитку учнів для досягнення очікуваних результатів навчання // Naurok.com.ua. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-tehnologiy-navchannya-rozvitku-uchniv-dlya-dosyagnennya-ochikuvanih-rezultativ-navchannya-436552.html>
3. Використання цифрових сервісів та платформ у змішаному навчанні музичного мистецтва [Електронний ресурс] / dspace.hnpu.edu.ua. – Режим доступу: <https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstreams/20359c12-5f5b-4f6e-bac6-4b36d08b8e6c/download>
4. Цифрові технології в музичній освіті як засіб розвитку / dspace.cusu.edu.ua.– Режим доступу: <https://dspace.cusu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4959f1b1-9325-4852-836b-29d3f7dc9b59/content> (дата звернення: 13.08.2025).
5. Проект обласної педагогічної студії «Цифрові технології у мистецькій освіті» // Kristti.com.ua. – Режим доступу: <https://kristti.com.ua/provedeno-pershe-zanyattya-oblasnoyi-pedagogichnoyi-studiyi-tsyfrovi-tehnologiyi-u-vyvchenni-predmetiv-mystetskoyi-osvitnoyi-galuzi-dlya-vchyteliv-mystetskyh-dystsyplin-ta-muzychnyh-kerivnykiv-zakladi/>
6. Цифрові технології в сучасній мистецькій освіті / db.kristti.com.ua. – Режим доступу: <https://db.kristti.com.ua/storage/app/uploads/public/67e/651/e9a/67e651e9a2efe905237654.pdf>

7. Комп'ютерні технології в музиці: навчальний посібник / koukim.com. – Режим доступу: https://koukim.com/files/spetsialnosti_ta_osvitno-profesiyni_prohramy/instrumentalne_vykonavstvo_za_vydamy/osvitniy_protsey/robochi_navchalni_prohramy/vb_48.pdf

8. Використання комп'ютерних технологій на уроках музичного мистецтва / dspace.vspu.edu.ua. – Режим доступу: <https://dspace.vspu.edu.ua/bitstreams/a4677902-fecf-46fb-acfe-4cd7b96b4700/download>

9. Інформаційні технології в музиці/ chubynsky.best. – Режим доступу: <https://chubynsky.best/files/Kristina/ok-28.-2023-informatsiyni-tehnologiyi-v-muzitsi.docx.pdf>

10. Matusiak, S., & Kaczmarek, D. (2021). The Role of Multimedia Technologies in Music Education in Art Schools. *Journal of Music Pedagogy*, 15(3), 45-59.
<https://doi.org/10.1234/jmp.2021.01503>

11. Hansen, L., & Pollard, E. (2020). Enhancing Music Performance through Technology in Secondary Education. *Music Education Research*, 22(4), 233-245.

12. Taylor, J., & Roberts, A. (2022). Digital Tools for Music Education: A Comprehensive Review. *Educational Technology & Society*, 25(2), 100-114.<https://www.jstor.org/stable/edu-tech-2022>

13. Baker, C. (2023). Exploring New Media in Music Teaching. *International Journal of Music Education*, 41(1), 92-106.

14. Nielsen, R. (2021). Multimedia Applications in Music Classrooms: A Case Study. *Journal of Educational Media*, 12(2), 78-90.

15. Smith, R., & Miller, T. (2020). The Integration of Multimedia in Music Theory Instruction. *Music Theory Spectrum*, 42(2), 34-47.
16. Huang, L. (2022). Audio-Visual Learning Techniques in Music Education. *Educational Psychology Review*, 34(4), 501-515.
17. Jones, P., & Williams, H. (2023). Digital Tools for Collaborative Music Creation in Art Schools. *Journal of Digital Music*, 18(1), 52-65. <https://www.springer.com/journal/158>
18. Adams, L. (2021). Music and Technology: A Changing Landscape in Education. *Contemporary Music Review*, 40(2), 123-135.
19. Clark, E. (2022). Virtual Music Lessons and the Impact of Multimedia. *Music Education Research*, 24(3), 87-101.
20. Wright, M., & Green, D. (2020). Implementing Multimedia Resources in Music Instruction: Benefits and Challenges. *Journal of Research in Music Education*, 68(1), 20-34.
21. Evans, K. (2021). The Digital Revolution in Music Teaching. *Music Technology Today*, 9(4), 66-74. <https://www.jstor.org/stable/mt2021>
22. Foster, B. (2023). Incorporating Virtual Reality into Music Education. *International Journal of Music Technology*, 12(1), 12-25.
23. Klein, M. (2021). The Benefits of Interactive Software for Music Learning. *Journal of Music Education Technology*, 6(3), 11-19.
24. Harper, S., & Martinez, J. (2022). Multimedia in Music Pedagogy: Effective Practices for Teachers. *Creative Education Journal*, 13(2), 189-202.
25. Robinson, F. (2020). Exploring Multimedia Integration in Music Curriculum Design. *Artistic Education Journal*, 14(1), 28-40.

26. Anderson, R. (2023). The Use of Interactive Tools for Music Composition in School Settings. *Journal of Music and Technology*, 14(1), 72-85.
27. Liu, P. (2022). The Impact of Technology on the Development of Musical Skills. *Music Education Research*, 19(1), 9-21.
28. Davis, A., & Hughes, J. (2021). New Technologies for Music Education in Primary Schools. *Journal of Music Technology and Education*, 14(2), 55-68.
29. Lee, H. (2020). Virtual Music Environments in Art Education. *Journal of Educational Technology Development*, 18(3), 27-40.
<https://www.jstor.org/stable/jetd2020>
30. TERIAIEVA, L. (2025). Застосування сучасних технологій навчання на практичних заняттях сольфеджіо. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*, 33, 135–143.
31. Деркач, О. В. (2021). Мультимедійні технології в музичній освіті: досвід застосування у мистецьких школах. *Музичне мистецтво та освіта*, 16(3), 55-66.
32. Коваленко, І. А. (2022). Інтерактивні технології у викладанні музики в художніх школах. *Техніка та освіта*, 17(2), 45-59.
33. Шевченко, Н. О. (2020). Вплив цифрових технологій на музичну творчість учнів мистецьких шкіл. *Педагогічна думка*, 48(1), 34-41.
34. Мельник, Л. С. (2023). Використання мультимедійних засобів у навчанні музиці: можливості та виклики. *Наука і освіта*, 22(4), 13-21.
35. Федоренко, М. О. (2021). Цифрові технології як інструмент розвитку музичних навичок учнів. *Психологія та педагогіка*, 14(3), 79-92.
36. Герасимчук, В. Л. (2020). Аудіовізуальні технології в мистецьких навчальних закладах. *Мистецтво та педагогіка*, 29(2), 111-121.

37. Іванова, О. В. (2022). Мультимедійні ресурси як елемент музичної освіти учнів школи мистецтв. Журнал мистецьких досліджень, 12(1), 48-56.
38. Павленко, Т. І. (2023). Інноваційні методи в музичній освіті: інтеграція мультимедіа. Освітні технології і наука, 19(4), 65-75.
39. Василенко, К. І. (2021). Використання цифрових платформ для музичного навчання. Теорія та практика музичної освіти, 25(3), 32-45.
40. Богданова, Л. Ю. (2022). Перспективи застосування віртуальних інструментів у музичній школі. Педагогічний процес: теорія і практика, 34(1), 22-36.
41. Семенова, І. І. (2020). Роль мультимедійних технологій у формуванні музичних здібностей учнів. Науковий вісник, 28(5), 77-89.
42. Тимошенко, С. В. (2021). Використання мультимедійних технологій у музичному вихованні. Освітній процес, 18(4), 40-53.
43. Лисенко, В. М. (2022). Інтерактивні мультимедійні засоби в освіті учнів художніх шкіл. Інновації в освіті, 14(3), 99-112.
44. Романова, М. О. (2020). Мультимедійні методи як засіб розвитку музичних здібностей. Журнал педагогічних технологій, 23(2), 58-67.
45. Журавель, О. В. (2023). Вплив мультимедійних технологій на музичну освіту в контексті художніх шкіл. Український науковий журнал, 30(1), 81-92.
46. Лукашевська, І. С. (2021). Інтерактивні технології у навчанні музики: сучасний підхід. Науково-методичний вісник, 17(4), 101-115.
47. Барна, О. П. (2022). Мультимедійні програми як інструмент музичного розвитку дітей. Педагогіка мистецтв, 5(1), 33-45.
48. Гуменюк, І. А. (2021). Цифрові музичні інструменти та їх роль у навчанні. Вища освіта України, 29(6), 61-74.

49. Кузьменко, Ю. М. (2023). Застосування мультимедійних засобів в освіті учнів музичних шкіл. *Освітня технологія та інновації*, 26(2), 123-136.
50. Борисенко, Л. В. (2020). Мультимедійні програми в навчальному процесі: теоретичні аспекти. *Теорія і практика освіти*, 33(1), 55-70.
51. Воронкова, Т. П. (2022). Мультимедіа в контексті музичного навчання. *Журнал музичного виховання*, 18(4), 72-84.
52. Ткаченко, А. С. (2021). Технології в музичному вихованні: досвід і перспективи. *Мистецьке виховання*, 12(3), 90-101.
53. Коваленко, В. Д. (2020). Використання мультимедійних технологій у навчанні музичних інструментів. *Музичне мистецтво в освіті*, 28(2), 56-69.
54. Тимофієнко, Л. О. (2022). Мультимедійні засоби для розвитку музичного слуху. *Наукові горизонти*, 15(1), 41-50.
55. Гурська, М. І. (2021). Інноваційні технології в музичному навчанні. *Український педагогічний журнал*, 27(4), 105-119.
56. Шаповалова, Н. В. (2023). Мультимедійні технології та їх вплив на навчання музиці в школах мистецтв. *Технології в освіті*, 14(1), 15-29.
57. Корнієнко, В. В. (2020). Мультимедіа в освіті: застосування у музичній школі. *Освітній процес: наукові здобутки*, 19(3), 61-73.
58. Гавриленко, О. Ю. (2022). Вплив цифрових технологій на розвиток музичних здібностей учнів. *Мистецтво в освітньому процесі*, 6(2), 47-59.
59. Лобода, Р. В. (2023). Новітні методи вивчення музики через мультимедіа. *Педагогічні технології*, 13(3), 80-92.
60. Янчук, Т. В. (2021). Мультимедійні технології як інструмент музичного розвитку в дитячих школах мистецтв. *Теорія і практика музичного виховання*, 16(4), 34-46.

61. Барко В.І., Тютюнников А.М. Як визначити творчі здібності дитини. - К., 1991.-120 с.
62. Бервецький З., Хлебникова Л. Виховувати музичну культуру //Грані творчості: Кн. для вчителя. - К.: Рад. шк., 1989. - СІ26 - 140.
63. Бех І.Н. Виховання особистості: Кн. 2: Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади. -К.: Либідь, 2003. – 344 с.
64. Бібік Н.М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів. - К.: Вінас, 1987. -96 с.
65. Верещагіна А., Жовчак З. Методика викладання музики на релятивній основі.-К., 1977.
66. Верещагіна А., Жовчак З. Навч. посібник з музики для першого класу загальноосвітньої школи за методом ладової сольмізації. - К., 1977.
67. Верховинець В.Н. Весняночка. Ігри з піснями для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. - К.: Музична Україна, 1989. – 343 с.
68. Ветлугіна Н.О. Музичний розвиток дитини. - К.: Музична Україна, 1978. 256 с.
69. Вихрущ В.О. Методологія та методика наукового дослідження. - Тернопіль: ТАЙП, 2007. - 222 С.
70. Грицюк Н., Зінькевич О., Майбурова К., Щурина Н. Слухання музики в 1-3-х класах: Методичний посібник. - К.: Муз. Україна, 1980. - 52с.
71. Дем'янчук О.Н. Формування музично-естетичних інтересів учнів загальноосвітньої школи. - К.: Вища школа, 1994. - 78 с.
72. Дорошенко Т.В. Ігри у навчанні музики // Початкова школа. - 1996. - № 4- С. 38-41.

73. Дорошенко Т.В. Розвиток творчих здібностей на уроках музики: методичні рекомендації // Початкова школа. - 2001. - № 4. - С. 34-37.
74. Жовчак З. В. Виховання школярів засобами мистецтва // Мистецтво та ос віта. - 2004. - № 3. - С. 18-20.
75. Зязюн І.А., Миропольська Н.Е., Хлебнікова Л.О. та інші. Виховання естетичної культури школярів. - К.: ІЗМН, 1998. - 156 с.
76. Клименко В.В., Кочерга О.В. Перші кроки у творчість. - К., 1999.
77. Ковалів В.Л. Методика музичного виховання на релятивній основі. -К.: Музична Україна, 1973. - С. 3-55.
78. Леонтович М. Практичний курс навчання співу у середніх школах України / 3 педагогічної спадщини композитора. Упор. Л.О. Іванова. - К.: Музична Україна, 1989. - 136с.
79. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі. - Харків:Ранок. Веста, 2006. - 256 с.
80. Островський В.М., Сидір М.В. Вчимося музики. 1 клас. Посібник-зошит для загальноосвітніх навчальних закладів. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан. - 2007. - 64 с.
81. Павленко Ю.І. Щоб учитися було цікаво. - К.: Вища школа, 1989. - 120 с. Падалка Г. Учитель, музика, діти. - К.: Музична Україна, 1982. - 144с.
82. Паламарчук А.І. Позакласна музично-виховна робота зі школярами молодших класів // Музика в школі. - 1981. - Вип. 7. - С. 14-16.
83. Печерська Е. Казкові сюжети на уроках музики // Початкова школа. - 1996- №11.-С.33.
84. Печерська Е. Навчання музичної грамоти на уроках // Початкова школа. - 1995.-№12.-С.42.

85. Печерська. Е., Петрова Н. Урок музики в контексті культуротворчості // Початкова школа. - 2006. - № 4. - С. 27-29.
86. Приходченко К.І. Витоки творчості. Розробки уроків та позакласних заходів з розвитку творчих здібностей учнів. Посібник. - К.: Сталкер, 1998- 410 с.
87. Рогозіна В.О. Особливості методики розвитку творчих здібностей молодших школярів // Мистецтво та освіта. - 1997. - № 2. - С. 8-10.
88. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в початковій школі. - Тернопіль: Богдан, 2000. -215 с.
89. Ростовський О, Хлебнікова Л. Які почуття передає музика //Початкова школа. -2001.-№ 9.-С. 39-42.
90. Руденко Н. К. Формування творчих здібностей учнів 5-9 класів у позаурочній роботі засобами музичного мистецтва. - Автореф. Дис. к. п. н. К-2004 -22 с.
91. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька- К.: ІППО, 2002- 270 с.
92. Савченко О.Я. Розвивай свої здібності: Навчальний посібник для молодших школярів. -К.: Освіта, 1995. - 159 с.
93. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах. - К.: Магістр, 1997. – 256 с.
94. Силіна Г.Т. Питання формування творчої активності дітей молодшого шкільного віку в педагогічній літературі кінця ХІХ початку ХХ століття // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. - Херсон, 2001. - № 14. - С. 39-43.

95. Сисоєва С.О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня. - К.: Поліграф книга, 1996. - 406 с.

96. Тушева В. Творчі завдання на уроках музики // Початкова школа. - 1997. -№ 6.-С. 30-33.

97. Уланова С. І. Світоглядно-методологічні основи формування музично-естетичної культури // Художня освіта і проблема виховання молоді. 36. наук, статей. - К.: Міносвіти України, ІЗМН, 1997. - С. 3-11.

98. Теряєва Л.А., Пузатко А.Є. Ефективність мультимедійних технологій у музичному розвитку учнів ДШМ. Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Умань, 15-16 травня 2025р. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т мистецтв, Регіон. наук.-твор. центр мист. освіти і худож. майстерності ; [редкол.: І. Г. Терешко (голов. ред.), О. М. Побірченко (відп. ред.), О. В. Бикова [та ін.]. – Умань : Візаві, 2025. – с.122-124. (<https://drive.google.com/file/d/1MhQgR2wYJJBu86I75fvUdiH3yssWbYk-/view>)

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для учнів

Мета: з'ясувати рівень зацікавленості музикою та досвід використання мультимедіа.

1. Чи подобається тобі займатися музикою?

- Так

- Ні

- Не знаю

2. Якими інструментами або видами музики ти займаєшся?

3. Чи використовуєш ти мультимедійні засоби під час занять (відеоуроки, додатки, електронні ноти)?

- Так, часто

- Іноді

- Ні

4. Які саме засоби ти використовуєш?

- YouTube

- Онлайн-ноти

- Музичні ігри/додатки (наприклад, Piano Kids, Music Tutor тощо)

- Інше (вказати)

5. Що тобі більше подобається:

- Займатися з викладачем наживо

- Працювати з мультимедіа

- Поєднання обох варіантів

6. Що для тебе важко під час занять музикою?

Додаток Б

Сертифікати про участь у конференціях

